National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
OCT 20 1980
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 74 (2709) XXIX aastakäik — Neljapäeval, 2. oktoobril 1980 — Thursday, October 2, 1980 — Üksiknumbri hind 45 centi

USA luurelennukid sõjatandrile

Saudi Araabia vajab Ühendriikide abi võimalike ründajate avastamiseks

WASHINGTON — Ühendriigid on otsustanud saata Saudi Araabia õliväljade kaitseks eriliste radariseadmetega varustatud lennukeid, millest tehakse järeldusi, et ameeriklased hakkavad olukordade sunnil sekkuma aktiivselt praegu Kesk-Idas arenevale sõjalisesse tegevusesse. Ühendriigid saadavad Pärsia lahe piirkonda luurelendudele neli suurt radariseadmetega varustatud lennukit, millede ülesandeks on avastada võimalikke rünnkuid Saudi Araabia õlialliskatele.

Iraani diktaator ajatollah Khomeini on lükanud Liitunud Rahvaste Organisatsiooni julgeolekunõukogu ettepaneku vaherahu sõlmimiseks kategooriliselt tagasi, mainides, et Iraan võitleb kuni võiduka lõpuni.

Khomeini sõnade täienduseks ründasid Iraani pommilennukid tuumaenergia uurimise keskust Bagdadis, saavutades sellele mitu pommitabamust, kuid ei suutnud tabada 275 miljoni dollarilist tuumaenergia reaktorit.

Ühendriikide kaitseministeeriumist mainitakse, et luurelennukite saatmine Saudi Araabiasse on puhtakujuliselt kaitseoperatsioon. Koos lennukitega lähetatakse Oklahomast lennuväe baasist Saudi Araabiasse ka 300 liikmeline õhujõudude üksus, kelle ülesandeks on lennukite opereerimine ning nende korrashoid.

Washingtonis kardetakse, et see samm võib viivitada ameerika pantvangide vabastamist Teheranis, kus vangide küsimuse uurimine on antud seitsmeliikmelise parlamendi komisjoni kätte.

Vahepeal on N. Liidu teadeteagentuur Tass tõstnud Ühendriikide vastu süüdistuse Kesk-Idas pinevuse tekitamises ja selle suurendamises. Tass mainib, et Ühendriikides tehakse suuri sõjalisi ettevalmistusi Kesk-Ida sõjategevusesse sekkumiseks Ühendriikide „eluliste huvide" kaitsmise sildi all.

Grupp T.E.S. Lasteaia õpilasi oma esimesel koolipäeval jällekohtumisel oma mänguasjadega.
Foto: Vaba Eestlane

Poolas uus streik päevakorral

Töölised nõuavad lubatud palgakõrgendust

GDANSK — Poola esimene iseseisev tööliste ametiühing deklareeris, et ta plaanitseb eelolevad reedel tunniajalist streiki, millega tahetakse alla kriipsutada, et valitsus ei ole täitnud oma lubadusi tööliste palkade tõstmiseks.

Streik otsustati välja kuulutada pärast seda kui Gdanskis asuvas ametiühingu keskuses, mis hõlmab 47 osakonda ja veerand kogu Poola töölistest, toimus osakondade esindajate osavõtul koosolek.

Koosolekul süüdistati eriti Poola ajakirjandust ja teisi massimeedia vahendeid, et nad ei ole võimaldanud informatsiooni levitamist poola esimese vaba ametiühingu Solidaarsuse liikumise kohta.

Gdanski streikijate juht Lech Walesa kinnitas, et streik tühistatakse ainult sel juhul kui valitsus deklareerib, et ta asub oma lubaduste täitmisele tööliste palkade tõstmiseks. Välismaisete vaatlejate arvates kujutab see streik

esimest jõukatsumist tööliste ametiühingu ning valitsuse ja partei vahel ning peab näitama, kas töölistel on jõudu ja võimu oma nõudmiste läbisurumiseks.

Varssavis oodati suure pinevusega kommunistliku partei keskkomitee erakorralist kokkutulekut, mis on mitmel korral edasi lükatud kuid määrati nüüd eelolevale neljapäevale. Saadud informatsiooni kohaselt valitsevad partei juhtkonnas suured lahkhelid partei tulevase poliitika kujundamisel, kuna parteil ei ole lahkarvamisi mitte ainult töölistega vaid ka üliõpilastega, kes on asunud oma iseseisvate organisatsioonide moodustamisele.

EKSITUS KUUPÄEVAS

Teisipäeval, 30. septembril ilmunud „Vaba Eestlase" esileheküljel ilmunud Lakewoodi Eesti Teatri kuulutuses oli mainitud, et teater esitab Lembit Kooritsa muusikali pühapäeval, 9. oktoobril kell 3 p.l. Toronto Eesti Majas. Kuupäevas on trükivea tõttu eksitus, kuna tegelikult toimub etendus PÜHAPÄEVAL, 19. OKTOOBRIL.

Noorteparlament sügisvärvides Kotkajärvel

Kanada esindus Rootsis teenis kiitust — Järgmine eesti suurlaager 1982 — Malevate juhtideks valiti tagasi Tiia Kütt ja Silver Kask

Eesti Gaidide ja Skautide Malevate juhtide sügisene konverents toimus Kotkajärvel 27./28. septembri nädalalõpul üle 80 osavõtjaga. Aastakoosolek (AK) vaatas üle möödunud tegevusaasta aruanded ja kavandas tegevuse ning majanduse eelseisvaks aastaks. Juhtkonna valimistel panid skaudid ametisse vanad koosseisud, gaidid aga vähendasid ja noorendasid oma maleva staapi. Eesti noorte osavõtt möödunud suvel Rootsis toimunud „Vikerkaare" maailmalaagrist ja ESTO-80-st õnnestus kõigiti. Suursündmustest seisavad silmapiiril Kanada skautluse jamboree 1981 Albertas, kus Eesti ei tohiks jääda esindamata ja eesti gaidide-skautide suurlaager 1982.

Laupäeva hommikul seisis Anton Õunapuu väljakul lipurivis 51 noortejuhti, kui skautide maleva juht Silver Kask kuulutas AK-ad avatuks. Ühendriikide eesti noortejuhtidelt tõid tervitusi gaider Urve Põhi ja skm Karl Nõmmik. Gaidide maleva juht Tiia Kütt lausus AK soovisõnad — et koosolekud toimuksid sõbravaimus ja et otsuste tegemisel oleks pilk suunatud kaugemale tulevikku. Nende soovide kohaselt ka konverents arenes. Õhtupoolikuks oli registreeritud osavõtjate arv tõusnud 81-le.

Poiste- ja tüdrukutejuhtide ühine avakoosolek peeti peamaja suures peretoas, kus Rajaleidjate gaidlipkonna vanem Ene Runge teatas noortele poetess Marie Underi surmast, luges ühe Underi luuletuse ja palus noori lahkunut, kes oli Rajaleidjate lipkonna aupatroon, mälestada leinaseisakuga.

Aastakoosoleku avareferaadi pidas skautüksus Lembitu Maleva vanem Heino Jõe, käsitledes eesti skautluse aktuaalseid küsimusi.

Referaadi kokkuvõtte avaldame oma lehe järgmises numbris.

Aruannete kuulamiseks jagunes konverents naiste- ja meeste poolekss ning gaidid asusid üles ärkliruppa. Aruannetest selgus, et Kanadas tegutseb viis skautüksust ja üks iseseisev vanaskautide pere. Normaalkoosseisulised on ainult kaks üksust — Toronto Kalev ja Lembitu Malev, mõlemad üle saja liikmega. 208-liikmelist poisteväge juhib ja teenindab 108 juhti, kes koos 142 vanaskaudiga tõstavad täiskasvanute arvu poiste arvust suuremaks. Üksustel ja maleva staabil on möödunud aastal kokku tulusid olnud $17.543.— ja kulusid $13.260.—. Õnnetaalriga laekus skautidele $2.098.—, üle poole sellest Lembitu Maleva kaudu. Kirjalikult esitatud aruannetele lisasid kommentaare Hamilton — Carl Aarlaht, Montreal — Endel Ruberg, Toronto Kalev — Jaak Haabniit, Lembitu Malev — Harold Kivi, Toronto Viking — Brian Meret ja Raudhabemete vanaskautide pere — Silver Kask.

AK teine töökoosolek toimus ühiselt ja kuulas ära mõlema maleva ühiselt toimunud üritused ning ettevõtmiste aruanded.

Juubeliaasta erifondi aruande esitas Jaan Lepp, tasakaalus $8.690.—. Fondist anti üle tuhande dollari Kotkajärve ja Eesti Majas asuva malevate kodu ehitamiseks ning $2000.— tagasi saadud avanssi „Vikerkaare" laagri jaoks. Malevate orienteerumisvõistluste aruande ja kavad uue võistluse jaoks esitas spordijuht dr. Jaan Roos. Tänavune võistlus toimub 8. novembril kell 10.00 Morningside Parkis. Esmaabi kursused toimusid vanematele noortele St. Johni kava alusel — aruandja Tiia Kütt. Pikema ja huvitavama peatüki ühisürituste aruannetest moodustas „Vikerkaare" maailmalaagri ja ESTO ülevaated, esitatud esindusüksuste juhtide Anne-Mai Kaunismaa ja Enn Kiilaspea poolt. Kanada esinduse moodustasid 47 gaidi ja 59 skauti, kelle välimus, esinemine ja käitumine Rootsis oli esmaklassiline. Erinevatesse üksustesse kuuluvate noorte sulatamine ühiseks pereks toimus Rootsi-sõidu eelüritustel. Heino Jõe tõstis esile, et selle suurepärase noortegrupi tegelikeks treeneriteks olid nende üksuste tegev-juhid, kes nendega on tegutsenud aastaid.

Maie Kask esitas Rootsi-sõidu majandusaruande, millest jäi ülejääki $800.—.

Aruandja soovitas summa anda noorteajakirja „Tulehoidja" toetuseks, kuid koosolek otsustas selle panna juubeliaasta erifondi ja kasutada Kotkajärve huvides. Ermi Soomet märkis Kanada osavõttu maailmalaagri korraldamisest ka väljaspool esindusüksust ja nimetas Ränikiviküla ehitamist ning selle saateraamatut „Lugu käbist, lugu kännust". Ivar Nippaku soovitusel otsustati Rootsi eesti noortemalevale saata tänu- ja kiitusekiri suurepärase vastuvõtu ja hästikorraldatud laagri eesti.

(Järg lk. 4)

Neo-natsid vabastati

BONN — Lääne-Saksamaa politseivõimud vabastasid pärast ülekuulamist kuus neo-natsi grupi liiget, keda kahtlustati Müncheni oktoobripidustuste ajal toimunud pommiplahvatuste organiseerimises, mis nõudis 12 surmaohvrit. Politseivõimud mainivad, et nad ei leidnud mingeid tõendeid, mis oleksid kinnitanud, et need kuus meest, kes kuuluvad sõjaka natsiorganisatsiooni Sõjalise Spordi grupi Hoffmanni koosseisu, on pommiplahvatusega kuidagi seotud. Arreteeritute hulgas oli ka 43-aastane grupijuht Karl-Heinz Hoffmann, kes armastab ringi käia natsi vormis. Pommiplahvatusel surmasaanute hulgas oli ka 21-aastane Gundolf Köhler, kes kuulus ühe neonatsi organisatsiooni liikmeskonda. Arvatakse, et Köhler paigutas pommi oktoobripidustuste peoväljakul prügitünni kuid et pomm plahvatas enne kui Köhler suutis sündmuskohalt põgeneda.

Kommunistid kipuvad Itaalia valitsusesse

ROOMA — Valitsuse kriis Itaalias muutub üha komplitseeritumaks, kuna kommunistlik partei on esitanud nüüd kategoorilise nõudmise valitsuses kohtade saamiseks. Parteile annavad oma tõhusa toetuse kommunistide kontrolli all olevad ametiühingud, kes on lubanud töö seisma panna Fiati autotehastes, et anda kommunistide nõudmistele rohkem kaalu. Kommunistlike ametiühingute juhid kinnitavad ühtlasi, et tööseisakud Fiati tehastes on esimeseks sammuks vabrikute üle võtmiseks.

Nelja-jõuku ähvardab surmanuhtlus

PEKING — Oktoobris algab Hiinas n.n. „Nelja Jõugu" protsess, kus antakse kohtu alla kurikuulsa kultuurirevolutsiooni organiseerijad. Kultuurirevolutsiooni nime all tuntud ekstremistide aktsioon nõudis Hiinas tuhandeid surmaohvreid ning Hiina majanduslik ja kultuuriline areng sai suurte tagasilöökide osaliseks. Nelja Jõugu tähtsamaks likmeks on endise diktaatori Mao Tse-tungi lesk Jian Qing, kes sai oma ekstremistlike aktsioonide teostamisel diktaatorilt tugeva toetuse. Kui varem mainiti, et Nelja Jõuku ootab pikem vanglakaristus, siis nüüd juba väidetakse, et protsess võib lõppeda ka surmanuhtlusega.

TORONTO EESTI SELTSI
SÜGISPIDU
18. okt. 1980 kell 7 õ.
Eesti Maja suures saalis
EESKAVA ● TANTS ● BAAR ● LOTERII
Eeskavalises osas esineb prl. TIINA KIIK — akordionil
Tantsuks mängib GEORG ILTAL'I KAPELL
Piletid: $6.—, pensionäridele $5.—. ● Eelmüügil Toronto Eesti Seltsi raamatukogus neljapäeva õhtuti 6—8. Tel. 757-8679.

COSMOPOLITAN OPERA ASSOCIATION
esitab G. Verdi
UN BALLO IN MASCHERA
(MASKIBALL)
Ooper esitatakse koos koori, balleti ja orkestriga
Renato osas — bariton AVO KITTASK
Reedel, 3. okt. ja laupäeval, 4. okt. kell 8 õ. Ryerson Theatre'is, 43 Gerrard St. E. — Piletid eelmüügil Eesti Abistamiskomitees

Rahvusvaheline sümpoosion
BALTI IDENTSUSE SÄILITAMINE
NELI REFERAATI JA NELJA RAHVUSE LAUDKONNA ESITUS. ● KÜLLALT AEGA PUBLIKU SÕNAVÕTUKS.
Teemad: Etnilise identsuse säilitamine (Lietina-Ray). ● Balti ühiskonna tasalülitamine Nõukogude majandusesse (Dreifelds). ● Hädaohud kultuurile ja mõttelaadile (Vasarins). ● Motivatsioon: perekond, kool, ühiskond (Miezitis ja laudkond — Träss, Harney, Sermat, Vastokas).
Laupäeval, 18. oktoobril kell 1.30 p.l., kell 7.30 järgneb õhtusöök ja tants (Enn Kuuskne orkester), baar.
Osavõtuks registreerimine vajalik enne 13. okt., piletid ja informatsioon, telefon 447-8958 (E. Aruja). ● Pääsmed koos õhtusöögiga $25.00; õpilased ja üliõpilased $15.00 (ainult loengud $5.00)
Programm on ingliskeelne
Korraldajad: AABS — Association for the Advancement of Baltic Studies ja Multicultural History Society of Ontario

TORONTO ÜLIKOOL
Eesti keele õhtukursus edasijõudnuile
Teisipäeviti kl 7.30 — 9.30
Tartu College, alates 7. okt.
Lähemat: tel. 265-2458 ja 261-7207/60, kl. 9—12 h.

LAKEWOODI EESTI TEATER
esitab
Toronto Eesti Majas
pühap., 19. okt. kell 3 p.l.
EMAJÕEL
Lembit Kooritsa muusikali 2 vaatuses, 7 pildis
Lavastaja: LEIDA LEPIK ● Muusikajuht: LEMBIT KOORITS
Dekoraator: ELMAR SAARNIIT ● Osalised: HARRY VERDER, PEET JÜRGENSTEIN, KRISTA ALTOK, GUIDO MÖHLMAN, LAINE-LYA PALS, RALF SAMS, AIME ANDRA, RUDOLF SUSI, MADRUSED, TÜDRUKUD

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $35.—, poolaastas $19.50 ja veerandaastas $10.50, kiripostiga aastas $56.—, poolaastas $30.50 ja veerandaastas $16.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—. Kiripostiga USA-s: aastas $61.—, poolaastas $32.50 ja veerandaastas $17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $72.—, poolaastas $36.— ja veerandaastas $19.—.

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 45 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Sihtasutus „Võitleja" tuluõhtul esinesid lauludega Hamiltonis elavad endiste sõdurite abikaasad, kellele Endel Lindaja ulatab tänutäheks roose. Pildil vasakult E. Lindaja, Aino Tera ja Hilda Sepp.

Foto: Vaba Eestlane

Kommentaarid

Poola sündmused ei anna Kremli juhtidele rahu ja hoiavad nende närvid ilmselt pidevalt pingul. Seda kinnitab eriti Brezhnevi ja tema sõprade kolmas tõsine hoiatus Kremlist, mis on antud viimase kolme nädala jooksul Poola töölistele ja nende juhtidele streikide ja rahutuste organiseerimise pärast.

Seekord tuli hoiatus kommunistliku partei peahäälekandja „Pravda" veergudel, kus väideti, et Poola toimuvate sündmuste puhul võib järeldada, et antisotsialistlikud elemendid ei ole oma tegevust veel kaugeltki lõpetanud. Pravdas otsiti isegi toetust partei suuremalt „prohvetilt" Leninilt, kes olevat alati vastu olnud iseseisvate ametiühingute moodustamisele, kuna kommunistlik partei on ise võimeline tööliste huvisid kaitsma. Lääneriikide vaatlejad ennustavad, et selline hoiatus võib olla eelmänguks Moskva palju tõsisematele sammudele, mis võivad viia isegi interventsioonile.

Kuid hoiatustega koos võib märgata ka mõningaid teisi häirivaid nähteid, mis vihjavad venelaste energilisele siblimisele Poola kommunistliku partei tagahoovis. Nii on Varssavis levinud kuulduste kohaselt Poola kommunistliku partei ridades taas auväärsele positsioonile kerkinud Wladyslaw Gomulka võimutsemise ajal siseministri postil terroritaktikat kasutanud Miecyslaw Moczar, kelle kaaslasi on hakatud partei keskkomitees juhtivatele positsioonidele nimetama. Moczar oli Edward Gierekı eelkäija Gomulka'ga niivõrd tihedalt seotud, et Gomulka võimult kõrvaldamisel liilitati ka Moczar poliitbüroost välja.

Partei juhtivad mehed on Moczari ees hirmul, kuna Lodzi endise poliitilise politsei ülemana ja Poola siseministrina on tal salajasi andmeid kõigi parteitegelaste mineviku ja nende eksimuste kohta. Parteimehed on häiritud, et koos Gierekiga on võimult kõrvaldatud ka paljud tema sõbrad ja võitluskaaslased, eriti need, kes on pärit Sileesiast ja kes koos temaga võimule tõusid.

Moczaril on venelaste vaatevinklist vaadatuna ainult üks viga — teda peetakse suureks poola rahvuslaseks. Kuid see ei ole siiski takistuseks, et Kreml seda puhtverelist kommunisti ära ei kasuta tööliste õiguste kärpimiseks ja nendelt kättevõidetud õiguste röövimiseks.

*

Inglismaal on alanud äge debatt ja vaielus seni rangelt kalevi all hoitud küsimuse ümber — kas inimesel on õigus endalt elu võtta või on see nii seaduse kui ka moraalivastane. Ja kui inimesel on see õigus — kas siis on sobiv enesetapjatele nõu anda, kuidas kõige lihtsam ja kergem on elust lahkuda?

Omapärasele vaielusele andis stardipaugu Shotimaal käesoleva kuu algul ilmunud broshüür „Kuidas surra väärikalt". Broshüüri ulatus on ainult 36 leheküle, kuid autor on osanud siiski nendele vähestele lehekülgele ära mahutada paljud enesetapmise meetodid, kaasaarvatud mitmesugused surmavad arstirohud ja isegi majapidamises kasutatavad mürkained.

Broshüüri väljaandjad kinnitavad, et vabasurma probleemi lahendamine on hädavajalik, eriti arvesse võttes arstiteadusliku tehnoloogia suurt arengut, mis võimaldab inimelusid asjatult pikendada. Vaielustesse on sekkunud ka broshüüri autor shoti kirurg dr. George Mair, kes kinnitab, et surm on põhiliselt väga lihtne asi, mis tabab meid kõiki. Kuid meie elame bioloogiliste raskute kiitkes kui meie ei saa ise otsustada, millal surm tuleb ja kuidas ta tuleb. „Inimese enda käes peab olema see kontroll", kinnitab dr. Mair veendunult.

Vaielused surma ja vabasurma üle on kandunud ka teistesse maadesse, eriti Ameerika Ühendriikidesse, kus selle küsimuse vastu juba aastaid on huvi tuntud. Loomulikult haarab debatt elu ja surma käsitades ka mitmesuguseid filosoofilisi vaatepunkte ja seisukohti, mis on üksteisest väga erinevad ja isegi vastukäivad.

(Järg lk. 3)

Õliriigid löövad lahinguid

Iraani ja Iraagi liivakõrbetes toimuvad juba üle nädala ägedad ja ohvriterikkad lahingud, millede lõppu käesolevate ridade kirjutamisel ei olnud veel näha. Nagu nähtub võitlustandreilt antud kirjeldustest ja andmetest on sõja esimeses faasis edukas olnud kallaletungija ja sõja alustaja Iraak, kuna Iraan asub kaitsepositsioonis ning on olnud sunnitud loovutama ründajale mitu linna ning peaaegu kogu Shatt al Arab'i veetee idaranniku, mis seni kuulus Iraani kontrolli alla. Teiste Araabia riikide ja Liitunud Rahvaste Organisatsiooni julgeolekunõukogu katsed võitlustegevust lõpetada ja vaherahu sobitada pole andnud soovitud tulemusi, kuna kumbki pool peab kinni oma tingimustest — ja need tingimused ei ole vastaspoolele kaugeltki vastuvõetavad vaid isegi otsitult alandavad.

Ägeda kõrvesõja puhkemise motiivid ei ole seni veel täpselt ja usutavalt selgunud ehkki lääneriikide ajakirjandus ja poliitilised vaatlejad teevad tõe välja selgitamiseks kõike võimalikke pingutusi ja kus saadud andmetest ei piisa kindlate järelduste tegemiseks, seal katsutakse puuduvat lünka täita oletustega. Samuti ei ole veel selge kui suurel määral on N. Liit seotud Iraani vastu alustatud rünnakuga ja kas siin pole tegemist vaikse kokkuleppega Moskva ja Bagdadi vahel Khomeini rezhiimi hävitamiseks ja Iraani riigi varemetel võiduvilja jagamiseks.

Pealiskaudsel vaatlusel tundub, et sõja alustamise taga kummitab terve rida põhjuseid, milledest osa on tingitud isiklikest ambitsioonidest ja teised vanade ajalooliste arvete tasumise vajadusest. Siia liitub veel kolmas tegur, millest avalikult palju ei räägita. See on Iraani õli, mille anastamisega Iraak tahab suurendada oma õlivarusid ning loodusvarade rikkusi ning hakata tähtsat osa edendama mitte ainult araabia mõjusfääris vaid kogu maailmas.

Kõik läänemaailma poliitikud, kes kokku on puutunud Iraagi president Saddam Husseiniga, peavad teda erakorraliselt võimuahneks ja hoolimatuks, kuid sealjuures ka energiliseks ja suurte võimetega poliitikuks. Tema ambitsioonid näevad ette Araabia maailma juhi kohale pürgimist, millega ta oleks Egiptuse omaaegse presidendi Gamal Abdel Nasseri mantlipärijaks. Selle eesmärgi saavutamisel on tal seni risti teel ees olnud Iraani praegune diktaator ajatollah Khomeini, kes oma suure mõjuvõimu tõttu muhamediusuliste hulgas on üles kihutanud Iraagis elavad Shiite muhameedlased sunni muhameedlaste vastu, kellede hulka kuulub ka president Saddam Hussein. Sõjakäigu kõige tähtsamaks ametlikuks eesmärgiks on siiski suure propagandakära saatel väljakuulutatud „ajaloolise ebaõigluse" heastamine, mille all mõistetakse Pärsia lahte voolava Shatt al Arab veetee üle täieliku kontrolli saavutamine. See veetee kuulus 1937. aastal sõlmitud lepingu alusel Iraagile kuid shahh hakkas Iraani tugevuse kasvamisel nõudma selle lepingu tühistamist ning 1975. aastal sõlmiti Alzheeria vahetalitusel uus kokkulepe, mille alusel veetee poolitati kahe riigi vahel ning Iraan andis omakorda lubaduse, et ta aitab Iraagil maha suruda kurdi suguharu mässukatseid.

Praegu ei oska ükski strateeg ega sõjaline eskpert ennustada sõja lõppu ja selle tagajärgi. Mõned asjatundjad arvavad, et sõjakäik on varsti lõppenud, kuna mõlemad võitlevad pooled ei saa enam suurriikidelt relvi ja laskemoona. Nii on Iraaki relvadega varustanud N. Liit kuulutanud enda käimasolevas sõjas neutraalseks, millest paljud lääneriikide poliitikud teevad järelduse, et Moskva paneb uutele relvasaadetistele peale veto. Iraan sai shahhi ajal teatavasti oma relvad Ühendriikidest kuid Khomeini fanaatilise Ühendriike vihkava poliitika tulemusena on Washington lõpetanud Iraagi sõjaväe varustamise. Kuid samal ajal leidub ka pessimistlikke vaatlejaid, kes arvavad, et see kõik on alles pinevate sündmuste algus, kuna suurriigid on paratamatult sunnitud sündmustesse sekkuma, eriti kui Iraan hakkab teostama oma ähvardust ja üritab sulgeda Hormuzi kitsust, mis ühendab Pärsia lahte Araabia merega. Kogu see mäng on selleks liiga suur, tähtis ja maailma tulevikku mõjutavate tagajärgedega, et suurriigid saaksid jääda siin ükskõikseiks pealtvaatajaiks kui nende huvisid kuidagi riivatakse või kui üks või teine suurvõim hakkab oma kätt Araabia õliväljade kontrollimiseks välja sirutama.

Ühendriikide president Carter on juba mitmel puhul toonitanud, et Hormuzi kitsus tuleb õli väljavooluks lahti hoida ja tõenäoliselt on ameerikalased valmis liitlaste toetusel kasutama isegi sellesse piirkonda koondatud oma jõulist sõjalaevastikku, mille tuumiku moodustavad lennukite emalaevad. Kuid teisest küljest tuleb teravalt silmas pidada ka N. Liitu ja tema kavatsusi, eriti kui läänemaailmal puudub ülevaade, kui suurel määral on venelased segatud Iraagi sõjalistesse operatsioonidesse Iraanis. Ehkki Iraak on saanud osa oma relvastust Prantsusmaalt, kasutab ta oma lennuväes vene lennukeid ning samuti on ta soomusväed varustatud vene soomusmasinatega. Ja veelgi olulisem — Iraagi sõjaväe instruktoritena ja nõuandjatena tegutsevad vene ohvitserid ja tehnilised eksperdid.

Eeltoodust võib teha ainult järeldusi, et koos Iraagi mõjuga kasvab ka Moskva mõju Pärsia lahe piirkonnas, mis on teatavasti maailma rikkalikumate õlivarude leiukohaks. Olukord muutub N. Liidule veelgi roosilisemaks kui Khomeini rezhiim peaks varisema Iraani juhtide praeguse põikpäisuse ja ühekülge poliitika tulemusena. See annaks võimaluse Iraani kommunistlikule parteile võimule tulla, kuna punane Tudeh partei moodustab praeguses laostunud Iraanis kõige tugevama organiseeritud ja kindlate piirjoontega poliitilise löögi üksuse.

K.A.

Tänane ja homne Lõuna-Aafrika

Kogu Aafrika kontinendi pindalast moodustab Lõuna-Aafrika 4% ja kontinendi rahvastikust 6%. L.-Aafrika Vabariigi terasetoodang moodustab kogu kontinendi toodangust 86%, elektritoodang 57%, tööstustoodang 40%, raudteed 60%, telefonid 42%, autod 44% jne. Arvestades üle 15-ne aasta vanust elanikkonda on kirjaoskus L.-Aafrikas 89%, Egiptuses 26% ja Malais 2%. L.-Aafrika koolides oli 1978-ndal aastal 5.9 miljonit õpilast, neist 4.25 miljonit musta; 1977-ndal aastal oli ülikoolides 11.300 musta, 8300 aasialast ja 5500 värvilist. L.-Aafrika arstide arv moodustab kogu kontinendi üldarvust 80% ning iga 1900 elaniku kohta on 1 arst. Keenias on 1 arst iga 16.000, Nigeerias iga 25.000 ja Tshaadis iga 63.000 elaniku kohta.

II

Jättes loetelust kõrvale õli, on L.-Aafrika maapõuevarade poolest maailma rikkaim. Kõnelemata kullast ja teemantidest toodab L.-Aafrika sõjatööstuslikult olulisi metalle nagu kroomi, plaatinat ja mitut muud, millele alternatiivseks ainsaks leiu- ja ostupaigaks on lääneriikidele Nõukogude Liit.

Ümber L.-Aafrika lõunatipus asuva Kapi neeme toimub strateegiliselt tähtsat mereteed mööda Kesk-Ida õlivedu läände ja selle tee sulgemine tähendaks läänemaailmale vajalise energiavaru juurdepääsu lõppu ning majanduse katastroofilist kokkuvarisemist.

Nõnda ka õnelevad poliitilisi, majanduslikke ja kultuurialaseid realiteete peegeldavad arvud ja tõsiasjad, mis kinnitavad, et

Lõuna-Aafrika on rikas ja arenenud maa ning Läänele majanduslikult ja sõjaliselt elulise tähtsusega.

L.-Aafrika on 17-ndal sajandil Euroopast tulnud valge rassi poolt asustatud maa, samuti kui on seda Põhja-Ameerika kontinent. L.-Aafrika tsivilisatsioon ja majandus on üles ehitatud valge tõu algatusel, eestvedamisel ja juhtimisel. Must rass on sealjuures kaasa aidanud peamiselt oma füüsilise tööjõuga.

Praegune L.-Aafrika elanikkond koosneb umbkaudselt 15-nest miljonist mustast, 4-st miljonist valgest, 2-st miljonist värvilisest ja 600.000-st aasialasest. Mustad jagunevad etniliselt, keeleliselt ja sotsiaalselt paljudesse harudesse, valged peamiselt afrikaansi (buuri) ja inglise keelt kõnelevaiks, värvilised on eurooplasist ja pärimaalasist põlvenenud segarahvas ning hindud moodustavad Aasiast, täpsemalt Indiast, imporditud rahvatõu.

L.-Aafrikas praegu kehtiv riiklik ja sotsiaalne kord on suuresti ajaloolise kujunemiskäiguga seotud ning põhjeneb nn. apartheidi (eraldiolu) printsiibile, mis tähendab igale etnilisele eripärasusele (rassile, rahvusele, suguharule) kuuluvat õigust elada ja korraldada antud oludes oma elu omal viisil ja eraldi teistest.

Kanadas esinev mitmekultuurilisuse poliitika asub oma etniliste kultuuride võimaldamise mõttes põhimõtteliselt samal pinnal). L.-Aafrikas seltsib sellele differentseerumine kodanikuõiguste ja nende ulatuse kohta, samuti nende rakendamise kohta.

Aparheidi süsteem järlduseks on ühtlasi etniliste territooriumide eraldamine 8—10-ks iseseisvaks rahvusriigiks, milliste elluviimise protsess on praegu jooksvalt käigus. Kuigi eeldatakse, et linnades ja maal valgete hulgas elunevad mustad kuuluksid oma päritolu riigi kodakondsusse, on väga paljude sidemed oma etnilise päritolu piirkonnaga nii või teisiti katkenud ja kadunud. Seetõttu on linnades ja farmides töötavate mustade kodanikuõiguste küsimus saanud senini vaid osalise lahenduse. Umbes 4 miljonit musta elab maal valgete talumajapidamistes ja umbes 5 miljonit linnades.

Nü. päris L.-Aafrikas kuulub hääleõigus ja seega poliitiline võim valgele elanikkonnale.

Valgete hulgas elunevate mustade miljonite poliitiliseks loosungiks on „one man, one vote" hüüdsõna, mis taotleb ühtlasi hääleõigust kogu elanikkonnale. Tulemuseks oleks teadagi poliitilise võimu siirdumine mustade enamuse kätte.

Kuigi L.-Aafrikas kehtiv kord on L.-Aafrika rahva poolt korraldatavaks siseriiklikuks küsimuseks ja muule maailmale eventuaalselt huvipakkuvaks probleemiks ainult sedavõrd kuivõrd see ulatab mõjustama maailmapoliitilise olukorra kujunemist, on L.-Aafrika maapõuevarad ja ta strateegiliselt tähtis asukoht tekitanud maailma suurvõimude hulgas intensiivse huvi ja sekkumise sealseisse ühiskondliku korraga seotud küsimusisse. Huvitundvate pooltena tuleb osutada Nõukogude Liidule, Puna-Hiinale, P.-Ameerika Ühendriikidele, Euroopa Ühisturu maadele. Kolmanda Rühma riikidele ja Aafrika kontinendi (kolonialismist vabanenud) riikidele (OAU).

Liitunud Rahvaste Organisatsioonis (LRO) ja mujal võetakse jooksval lindil vastu hukkamõistva sisuga resolutsioone L.-Aafrika aadressil ning sel puhul on käetõstjaiks ka Aafrikas domineerivalt esinevad (Aafrika ca 50-st riigist on demokraatliku korraga vähem kui pooltosinat riiki) diktaatorlikud või marksistlikud ühepartei korraga riigid,

kus puudub algelisemgi demokraatlik kord, mille puudumist heidetakse ette L.-Aafrikale. Kõnelemata hääletajaist nagu N. Liit, Puna-Hiina, Kuuba, Vietnam jt. Mainitud rühmitustele on ühiseks iseloomustuseks seik, et nad kõik teesklevad L.-Aafrika eest seismist samal ajal kui taotlevad vaid maailma avalikkuses müütide, väärkäsitluste ja tihti mannetute valede levitamist.

Kui neilt kõmutekitajailt küsida, millega nad seletavad mustade emigratsiooni täielikku puudumist L.-Aafrikast „vabanenud" naaberriikidesse

samal ajal kui põhja poolt valgub L.-Aafrikasse legaalseid ja illegaalseid teid pidu sadu tuhandeid musti otsima paremaid eluvõimalusi,

siis ei ole neil nähte kohta anda vähematki seletust.

Laialdasele propagandale kaasub ulatuslik geriljade varustamine relvadega ja praegu peamiselt Angoolast. Eesrindlikuks „nõuandjaks ja asjatundjaks" relvastuse ja sõjategevuse organiseerimise alal Aafrikas on Nõukogude Liit. Juba kadunud Lenini päevil omaks võetud strateegia järgi toimuvat maailma kommunismile vallutamine muu seas sel viisil, et Euroopa anastamine käib Aafrika kaudu. On Aafrika kotti aetud. järgneb Euroopa Aafrikale kui küps õun puult. Aafrika kontinendil on seni kommunistlikku kotti kukkunud Etioopia, Angoola, Mosambiik ja Rodeesia.

Käsil on praegu L.-Aafrika administreerimisel olev Namiibia (Edela-Aafrika), millise anastuse toimetulekuks näib LRO peasekretär dr. Waldheim andma kõigekülgset toetust. Samal ajal kui L.-Aafrika ja LRO vahel toimuvad läbirääkimised Namiibias maa iseseisvusele viimiseks vajaliste valimiste kohta, sooritab kommunistlik SWAPO Angoolast terroriseerivaid rünnakuid Namiibia elanike vastu, sest kommunistlike geriljade taktikaks on häälte varumine ka hirmutamise kaudu nagu näitasid kogemused Rodeesias.

Nagu öeldud, saab SWAPO oma relvad Nõukogude Liidust. SWAPO peakorter ja relvalaod asuvad Angoola pinnal.

Nende likvideerimiseks tegi L.-Aafrika armee hiljuti Angoolasse sõjalise retke, mille tulemuste kohta kirjutas Londoni „Daily Maili" kohal viibinud korrespondent P. Younghusband muu seas: „Momendiks näis nagu oleks tegemist Vene relvalao depooga Afganistanis.

Kuid see polnud Afganistan, vaid Namiibia ja relvade näol oli tegemist L.-Aafrika armee poolt hävitatud Vene sõjaväevarustusega. Kõnesoleval paigal oli kohal umbes 250 tonni varustust, mille kohta L.-Aafrika kindral Jan Geldenhuys tähendas, et see on vaid murdosa Nõukogude Liidu varustusest, mis hävitati 30 baasis."

24 tundi varem oli LRO peasekretär dr. Valdheim avaldanud Freetownis, Sierra Leone, Aafrika riikide konverentsil (OAU) SWAPO geriljadele kahjude puhul siirast kaastunnet, mida L.-Aafrika rünnak põhjustanud.

Mida toob L.-Aafrikale homne päev? Sellest järgmises artiklis.

KAK

FINN-AUTO

Teen kõiki mehaanilisi parandusi (mitte keretöid)

3323 Danforth Ave. Tel. 691-9553

RISTO SAARENVIRTA

VALVEARST NÄDALALÕPUL

4. ja 5. okt. dr. R. Pahapill, tel. 921-7777.

11., 12. ja 13. okt. dr. T. Sauks, tel. 461-0912.

Melissa Wells Ugandas bandiitide küüsis

Melissa Wells, hiljutisurnud Miliza Korjuse tütar, endine USA ambassador UN-i delegatsiooni koosseisus, siirdus teatavasti sellelt kohalt UN-i esindajaks Kampalasse, Aafrikas. Ta töötab seal abistamistegevuse alal. Sõites hiljuti väljaspool pealinna, sattus ta oma autoga bandiitide küüsi, kes temalt röövisid nii auto kui raha.

Asja viibis UN-i peasekretäri abi Abdulrahim Abby Farah Ugandas, taotledes sealseilt võimudelt paremat julgeolekut neile, kes seal töötavad rahvusvahelise abistamisprogrammi läbiviimiseks maa põhjaosas elavate enam kui 600.000 nälgiva toitlustamiseks.

Praegu selles piirkonnas viibivad prantsuse väeüksused, samuti ugandalased lubasid Farahle, et nad teevad oma parima sealse julgeoleku kindlustamiseks.

VES

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Dr. Mairi broshüür oli praktiliselt mõeldud omapärase organisatsiooni Exit'i liikmetele, kes tegelesid elu ja surma probleemidega. Dr. Mair on selle organisatsiooni esimeheks. Nüüd aga selgub, et broshüür ei jää peatuma mitte ainult tema organisatsiooni kuuluvate isikute käte vahele ja pilkude alla vaid hakkab laialdaselt ringi rändama, sattudes ka ebastabiilsete ja vaimse tasakaalu kaotanud inimeste kätte. Mõned arstid väidavad, et tagajärjeks on paljude inimeste vabasurma minek, kes aga õigelt kohalt abi otsides võiksid veel palju aastaid elada ning nii oma perekonnale kui ühiskonnale kasulikud olla.

Debatt surma ja enesetapmise ümber on võtnud sellised suured mõõtmed ja äratanud nii laialdast huvi, et Exit'i inglise osakonna liikmete arv on kiirelt hakanud tõusma ning kerkinud 2000-lt isikult mõne kuu jooksul 9000 liikmele. Organisatsiooni juhtkonnast märgitakse, et klubi liikmete vanus on keskmiselt 70 aastat ning üle kolme neljandiku neist on naised.

On päris selge, et praeguses maailmas ei arutata mitte ainult sünniprobleeme ning ei nõuta üldist abordiõigust inimloote kõrvaldamiseks vaid akuutselt kerkivad päevakorrale ka surmaprobleemid, mis on seda pakilisemad, et moodne arsteteadus hoiab sageli inimesi kunstlikult elus ja venitab nende teise maailma minekut. Või nagu kinnitab silmapaistev briti vaimulik lord Soper: „See on naeruväärne, et inimesed, kellede suurimaks sooviks on taeva minna, võtavad tarvitusele erakorralised abinõud võimalikult kaua siin maa peal püsimiseks. Milline õigus on meil takistada neid inimesi, kes tahavad alustada oma teekonda koju?"

AMI

Toronto Eesti Keskkoolis alustasid esimest kooliaastat veerandsada uut õpilast. Pildil osa õpilasi enne esimese tunni algust, esireas vasakult Anita Kivi, Helen Liiholm, Anne Pull ja Lee Metsalo.

Foto: Vaba Eestlane

Kriminaalkurjategijad piinavad poliitvange

Uuemaid teateid nõukogude vanglatest ja eesti poliitvangidest

Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus on saanud lähemat informatsiooni nõukogude vanglate ja sunnitöölaagrite kohta. Kuna neis asub hulgaliselt Eesti poliitvange, siis toome allpool järgnevalt andmed aktuaalsetest kinnipidamispaikadest.

Tallinna keskvangla, hüüdnimega „Batarei" asub vanas kohas, kuid endine Kalda tänav on ümbernimetatud Kalaranna tänavaks. Vangla komandandiks on Laksberg, julgeoleku ülemaks Gorbatshev ja operatiivseks KGB-agendiks Emeljanov. Keskvanglas peetakse kinni nii kriminaalkurjategijaid kui ka poliitvangid. Viimased paigutatakse ilma kütteta külmadesse ja märgadesse kongidesse, kus neid piinatakse nälja ja peksmisega. Kongides nr. 58 ja 102, milliseid kutsutakse vangla julgeoleku ülema järgi „gorbatshevkadeks", asuvad KGB poolt väljavalitud kriminaalkurjategijad. Neisse paigutatakse poliitvangidest need, kes keelduvad tunnistuse andmisest.

KGB poolt antud direktiivide kohaselt on kriminaalkurjategijate ülesandeks poliitvangide piinamine, peksmine ja vägistamine.

KGB loodab sel teel sundida tõrkujaid poliitvange andma nõutud andmeid ja tunnistusi. On esinenud ka juhtumeid, kus vangistatud Eesti vabadusvõitlejaid on heidetud maaalustesse kongidesse. Seal tungib merevesi läbi raudbetoon müüride ja põranda. Sellistes kongides ei saa poliitvangid mingeid magamisesemeid. Abistamiskeskuse andmeil asuvad praegu Tallinna keskvanglas järgmised Eesti poliitvangid: Jaan Kasak, Herbert Murd, Mart Niklus, Teet Papson, Peeter Pirn ja Viljo Vilba. Nõukogude vanglaadministratsiooni poolt kasutatava indeksi kohaselt on keskvangla postiaadress järgmine: Eesti NSV, 200 001 Tallinn, Kalaranna 2, Uchrezhdenie IUM-422/1.

Tallinna vangilaager Tisleri tänaval on kinnipidamiskohaks nii kriminaalkurjategijaile kui ka poliitvangidele.

Vangilaagri ülemaks on major Kitajev. Abistamiskeskuse andmeil asuvad praegu Tallinna vangilaagris järgmised Eesti poliitvangid: Viktor Dudarev, Annes Hermann-Enehielm, Raivo Hermlin, Viktor Matvejuk, Artur Mikit, Vello Sõstar ja Olev Tiitson. Nõukogude vanglaadministratsiooni indeksi kohaselt on vangilaagri postiaadress järgmine: Eesti NSV, 200 001 Tallinn, Tisleri 31 a, Uchrezhdenie IUM-442/5.

Mordva sunnitöölaager nr. 385/3-5. Läinud aasta lõpul viidi kõik poliitvangid Mordva sunnitöölaagrist nr. 385/19 Zubovo-Polyansky rajoonis üle samas piirkonnas, Tengushevsky rajoonis, Barashevo asulas asuvasse sunnitöölaagrisse nr. 385/3-5. See on üks tohutusuure sunnitöölaagri tsoonidest. Hiljuti oli see samuti poliitvangide kinnipidamiskohaks, kuid hiljem viidi osa vangidest sunnitöölaagrisse nr. 385/19. Nüüd toimus ümberpaigutamine vastassuunas.

Sunnitöölaagri pindala on väga väike ja ümmarguselt 120 vangi on kokkusurutud ühte barakki.

Vangid peavad õmblema kindaid, mille normiks on 69 paari päevas. Sunnitöölaagri nr. 385/19 ülem major Zinenko toodi koos vangidega üle uude kohta. Abistamiskeskuse andmeil asuvad sunnitöölaagris nr. 385/3-5 järgmised Eesti poliitvangid: Karl Anderson, Alfred Kirotosk, Valter Kukk, Kaarel Kõrboja, Leonhard Must, August Mölder, Sergei Soldatav ja Voldemar Unt. Selle sunnitöölaagri postiaadress on järgmine: USSR, 431170 Mordovskaya ASSR, Tengushevsky rajon. Posyolok Barashevo, Uchrezhdenie ZhKh — 385/3-5.

Permi sunnitöölaager nr. 389/35. Permi oblastis, Vsesvyatskaya jaama juures asuvas sunnitöölaagris peetakse kinni umbes 89 vangi. Sunnitöölaagri ülemaks on kapten Osin. Abistamiskeskuse andmeil asuvad sunnitöölaagris nr. 389/35 poliitvangid Heino Anijärv, Harald Kivilo ja Olav Turu. Selle sunnitöölaagri postiaadress on järgmine: USSR, 618810 Permskaya oblast, Chusovskoy raion, Stantsiya Vsesvyatskaya, Uchrezhdenie VS 389/35.

Permi sunnitöölaager nr. 389/36. Permi oblastis, Kapalno jaama juures jooksva jõe ääres asuvas sunnitöölaagris peetakse kinni umbes 50 vangi.

Sunnitöölaagri ülemaks on major A.G. Zhuravkov, kellele saab helistada üle Permi telefonijaama numbril 998321. Abistamiskeskuse andmeil asuvad sunnitöölaagris nr. 389/36 Eesti poliitvangid Linra, Matuson (Matus), Kalju Mätik ja Vetra. Sunnitöölaagri postiaadress on järgmine: USSR, 618263 Permskaya oblast, Chusovskaya raion, Posyolok Kuchino, Uchrezhdenie VS — 389/36.

On soovitav, et Eesti poliitvangidele kirjade ja tervituskaartide saatmisel kasutatakse Tallinna keskvangla ja vangilaagri osas eeltoodud Tallinna postiaadresse. Mordva, Permi ja muudes N. Liidu sunnitöölaagreis asuvatele poliitvangidele kirjade ja tervituskaartide saatmisel aga kasutada poliitvangide keskset aadressi: USSR, Moskva, Uchrezhdenie p/ya 5110/I, poliitvangi nimi ja eesnimi.

Kahe eestlase uppumissurm

Kaks elu ohvriks nõudnud õnnetus *juhtus pühapäeval, 31. augustil, mil Great South Bays, Captree silla juures Long Islandil uppus kaks Eesti saartelt pärinevat kaasmaalast, 43-a. Taevo Kolk ja 62-a. Jüri Tapp, kellede elukohad olid Lindenhurstis, L. I. Uppujaist oli T. Kolk umbes paar aastat tagasi saabunud okupeeritud Eestist, tulles külastama oma siinseid sugulasi ja isa, jäädes siia elama.

Saatuslikul pühapäeval olid Long Islandil elavate eestlaste viis paati ühisel väljasõidul, nagu nad seda olevat teinud korduvalt varemaltki. Pärast sõitmist lahel ankrustatud paadid üksteise kõrvale. Omavahelises vestluses veedetud aega kuni poole 6-ni, mil alustatud tagasisõitu kodusadamaisse.

Jüri Tappi uus paat, millel üheks kaasasõitjaks oli T. Kolk, jäi teistest veidi hilisemaks,

kuna T. Kolk oli avaldanud soovi enne kojusiirdumist ujuda.

Paat oli ankurdatud, kuid õnnetuseks oli ankur sattunud vetteheidetud ja seal põhjavajunud autokummile, mistõttu lained, vool ja tuul paadi triivisid ankurdamiskohast eemale. Ujuma läinud T. Kolk jäi seetõttu paadist järjest kaugemale ja vajus äkki ootamatult vee alla. Seda nähes hüppas tema päästmiseks merre Jüri Tapp, kes samuti varsti vajus vee alla. Ka tema uppus.

Mõlemate laibad saadi varsti kätte, kuna paadisolijate appihüüete järele kohale ruttas mitu läheduses olnud paati ja ka rannakaitse mereväelased oma paadiga.

Katsed ellu äratamiseks ei andnud tulemusi.

Mõlemad uppunud elasid Lyndenhurstis. J. Tapp olnud juba puhkepalgaline, T. Kolk töötas ins. Sven Wichmani ettevõttes. Ta olnud kutselt elektrik.

Leinama jäid teda siin isa, sugulased, okup. Eestis naine, laps ja omaksed. J. Tappi jäid leinama abikaasa ja omaksed. Taevo Kolk pärines Saaremaalt. Ta ema oli kihnlane. Jüri Tapp oli kihnlane.

VES

Erk hobune jookseb jalad vigaseks, laisk aga viib oma ömbikud tervelt mulda. Just neid, paremaid, suursugusemeid peaks kaitsma, just nende vastu peaks vähenõudlik ja hell olema, aga loomakaitsjadki näevad ikka kõigepealt laisku, sest neid piitsutatakse.

A. H. Tammsaare

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
auruga „steamcleaning"
HEL. ERIK LOKBIK 447-9834

Kolimine
J. KRULL
Wilcox Lake Sauna
PEREKONNA SAUN
464 Sunset Beach Rd., P.O. Box 460
Oak Ridge, Ontario L0G 1P0
Tel. 883-5777

Toronto Eesti Ühispank
Ühenduses on jõud
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6
Tel. 465-4650 või 465-4659
Pank avatud: päeval 10.00 — 3.00 (esmasp. reedeni), õhtul 5.30 — 8.00 (esmasp. ja neljap.)
LAENUD SOODSATEL TINGIMUSTEL KAASMAALASTELE
Informatsiooni saab pangast lahtioleku aegadel.
Kõik uued laenud on laenuvõtja surma puhul kindlustatud kuni $30.000.— ulatuses, jäädava töövõimetuse puhul on kindlustatud kuni $10.000.— ulatuses vastavalt kindlustuste tingimustele.

Soome ajaleht:

Eesti hõim laulab ka võõral pinnal

STOKHOLM (EPL) — Soome ajaleht „Vaasa" avaldas 27. juuli numbris leheküljesuuruse rikkalikult rongkäigufotodega varustatud artikli ESTO pühitsemisest Stokholmis.

Eriti pühendatakse ruumi rongkäigule ja laulu- ning rahvapeole. Sissejuhatuses öeldakse,

et Rootsi olevat põgenenud 30.000 eestlast ja pooled neist olevat veel elus (?).

Soome sildi järel marssinud u. 4 eestlast, lipukandjaks oli Anna Talve, Rahvateaduse professori Ilmar Talve tütar.

Seoses kõnekoorihüüetega rongkäigus on üks eesti daam öelnud, et õieti olevat tulnud välja „vaikseks ja väärikaks" meeleavaldus-seks ilma kõnekoorideta. Kõnekoorihüüdeid olevat megafoniga juhtinud Soomeski tuntud ajakirjanik Andres Küng.

Tähelepanu pühendatakse ka ökumeenilisele jumalateenistusele, millest võttis osa 19 „pappi" (seda nimetust kasutatakse soome keeles kõigi vaimulike kohta).

Eriti kirjeldatakse eesti rahvariideid, peakatete mitmekesidus äratab imetlust.

Artikli kirjutaja poolt küsitletud eestlased ei usu Eesti vabanemisse lähemal ajal („Ega venelased Eestist kergesti ei loobu"), aga usuvad eesti kultuuri säilumisse ja arengusse.

Eestlane lasti maha röövimisel

New Jersey väikelinnas, 7200 elanikuga Keyportis lasti politsei poolt maha eestlane Henry Sirkel, Toms Riveri elanik, ligi 50 a. vana, kui ta röövimisakti puhul tulistas politseinikku, teda elukardetavalt haavates. Teine politseinik laskis siis Sirkeli peale 2 pauku, mis tõid surma.

Henry Sirkel läks Keyportis ühte kohalikku ärri ja revolvriga ähvardades nõudis raha. Temale anti 75 dollarit, kuid kaupmees samal ajal vajutas nupule, mis kohalikus politseijaoskonnas tekitas häire. Kaks politseinikku jõudsid kohale veel enne kui Sirkel jõudis lahkuda.

Röövel tulistas ühte politseinikest, kes on kolme lapse isa, haavates teda elukardetavalt. Teine politseinik laskis siis röövli surnuks.

Henry Sirkel oli pärit vanaeestlase perekonnast. Tema isa ja ema on surnud. Henry Sirkel lõpetas kohaliku keskkooli 1950. a. ja pidas mitmesuguseid ameteid, olles vahepeal ka lihunik. Ta ei pidanud mingit kontakti eestlaskonnaga. Mahalastu laip on surnukambris, ametiasutised otsivad omakseid, kes viiksid ära Sirkeli põrmu mahamatmiseks. Kui neid ei leidu, siis matab kohalik omavalitsus.

VES

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$35.—	$38.—
Poolaastas	$19.50	$21.—
Veerandaastas	$10.50	$11.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$56.—	$61.—
Poolaastas	$30.50	$32.50
Veerandaastas	$16.—	$17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $72.—, poolaastas $36.—, veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 45 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „ ... " ..... 19.... . Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

OOTAMATULT LAHKUS MEIE ARMAS VEND, ONU JA SUGULANE

VOLDEMAR KORSAR

Sündinud 2. septembril 1912 Saaremaal
Surnud 11. septembril 1980 Inglismaal

Leinavad kurbuses

HELMI
MIHKEL
EHA
VALVE
ALAR

LUGUPEETUD KAAS-KRUNDIOMANIKKU

REIN TAMM'e

mälestab

ÜHING EESTI SUVEKODUD JÕEKÄÄRUL

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS

Annetused ja testamendi-pärandused on tulumaksuvabad. Annetaja soovid täidetakse.

958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

EELK Peetri kogudus tähistas oma kiriku sisseõnnistamise 25. aastapäeva piiskopliku jumalateenistusega. Pildil piiskop Karl Raudsepp juubelikogudust õnnistamas, vasakul õpetaja Oskar Gnadenteich, paremal koguduse õpetaja praost Oskar Puhm. Foto: Vaba Eestlane

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsioniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5

Telefon 924-1498

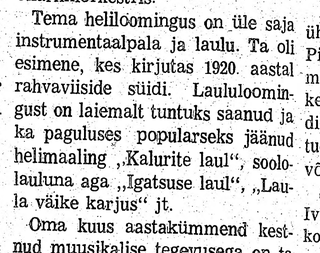

HAUAKIVID

Eesti ettevõte

YONGE MEMORIALS LTD.

2044 Yonge St., Toronto, Ont. M4S 1Z9

(Davisville & Eglintoni vahel)

487-2147, õhtuti 447-1206

Nigul Virro

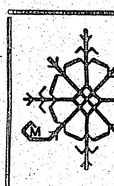

GARDENIA

FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave. Toronto, Ont. M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.

Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.

Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

Jumalateenistused Eesti Kodus

Toronto Eesti Kodus algasid suvise vaheaja järele igakuised jumalateenistused. Nii toimus pühap., 14. septembril jumalateenistus, mis oli pühendatud kodumaalt lahkumise 36. aastapäeva meenutamiseks. Õ. E. Pähn oma jutluses ütles, et septembrikuu on see kuu, mil meie mõtted rändavad sinna, kus oleme sündinud ja kasvanud — meie noorusmaale. Ta ütles, et vaatamata kõigile kannatustele ja rasketele kaotustele, mida meie rahvale on löönud meie maa vallutajad, eriti jumalavastased jõud, meie rahvas on jäänud püsima. See võim ja jõuallikas, mis meie rahvast on hoidnud kadumast kõigis ajaloo tormides, on olnud armastus oma Jumala ja isamaa vastu. Need on vaimsed väärtused, mille hoidmiseks on toodud palju ohvreid.

Teenistust kaunistas soololauludega sopran Lydia Kööp Margit Viia klaverisaatel, kes toimis ühtlasi ka organistina. Solist laulis dr. Roman Toi aaria kantaadist „Suur on Jumal" ja F.P. Tost'i „Oh anna mulle rahu".

Killamängude koosolek tuleval kolmapäeval

Tuleval aastal toimuvate Killamängude '81 juhatus pidas oma koosoleku möödunud esmaspäeval, kus oli arutlusel mitmesuguseid punkte nagu mängude raamkava, maakondade osavõtt jm., mis esitatakse tuleval nädalal toimuval Killamängude toimkonna üldkoosolekul Eesti Majas. Koosolek toimub kolmapäeval, 8. oktoobril kell 7.30 õ. Eesti Majas klassiruum nr. 10. Selleks koosolekuks on kohale kutsutud kõikide maakondade esindajaid, ka neid, kes seni pole veel organiseeritud. Siiani puuduvad esindajad Harjumaalt, Valgamaalt ja Petserimaalt.

Vajatakse

MAJAPIDAJAT

osalise ajaga. Tasu kokkuleppel. EELK Peetri kog. kontor tel. 483-5847 või esimees tel. 626-3227

Herbert Murd mõisteti aastaks vangi

Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskusele teatati okupeeritud kodumaalt, et kahekümnekuue aastane aktiivne metodist Herbert Murd, kes vahistati KGB poolt Tartus 21. märtsil k.a., mõisteti 17. juulil Pärnu rahvakohtu poolt üheks aastaks vabaduskaotusele Eesti NSV kriminaalkoodeksi § 201-2 järgi „hulkurluse" pärast. Tema edasikaebus Eesti NSV ülemkohtule on jäetud rahuldamata. Herbert Murd asub Tallinna keskvanglas.

ESTO-80 suur ja võimas laulupidu on tõukeks lauluviljelemisele Norrköpingis, kus EELK Segakoor alustas septembri alul oma sügistegevust sealses Eesti Kodus. Koorijuhatajaks on Herbert Piirimets. Koor loodab, et lauljate read alanud tegevushooajal tiheneks uute lauljatega.

Heinrich Meri surnud

Kodumaal suri 2. sept. kõrges vanuses 93-aastane Pärnu vanim muusikamees Heinrich Meri. Üle kuuekümne aasta on kestnud ta kutsetöö muusikaõpetajana, orkestrite-kooride rajajana ja juhatajana, orkestrandina viiulil ja tshellol ning heliloojana. Viimati veel 6. juulil märgis ta orkestris tshellot.

H. Meri on sündinud 3. juulil 1887 Mustvees muusikalises perekonnas. Hakkas juba lapsena muusikat harrastama, mida ta Peterburgi Õpetajate Seminaris mitmekülgselt edasi arendas. Alates 1919. a. elas ta Pärnus, kus ta kuni surmani oli seotud linna muusikaeluga. Ta oli üks 1920. a. Pärnu sümfooniaorkestri asutajaid. Suuri teeneid on tal aga pedagoogina, kes muusika kõrval õpetas ka käsitööd. Tema valmistatud instrumentidel mängisid sajad lapsed okariiniorkestris.

Tema heliloomingus on üle saja instrumentaalpala ja laulu. Ta oli esimene, kes kirjutas 1920. aastal rahvaviiside süidi. Laululoomingust on laiemalt tuntuks saanud ja ka paguluses populaarseks jäänud helimaaling „Kalurite laul", soolo-lauluna aga „Igatsuse laul", „Laula väike karjus" jt.

Oma kuus aastakümmend kestnud muusikalise tegevusega on ta jätnud kustutamatud jäljed Pärnu muusikaellu ja oma tuhandete õpilaste mälestusisse.

PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7956

YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED Established 1871

Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

Noorteparlament...

(Algus lk. 1)

Noorteajakiri „Tulehoidja" ülevaate esitas Silver Kask. Ajakirja tellimishinnaks on seni $4.00, mis ei kata tegelikke kulusid. Ideaalne oleks $9.00. Kanada on suurim osaline ajakirja tellijate seas, kuid Rootsi maksab ajakirja puudujäägid — peamiselt riiklikest toetustest. Nii pole mõeldav, et TH saaks ilmuda mõnel teisel maal. Otsustati tellimishind tõsta eelseisval aastal $5.00-le ja moodustada senise kahe isiku asemele TH toimkond.

Tehti rida otsuseid, mis oluliselt puudutavad eesti skaudinooruse tulevast aktiivsust. Malevate ühine suurlaager toimub 1982. aasta suvel. Tegutsemist alustavad treeningu alal Rühmajuhtide Kool ja Metsamärgi kursus, juhatab Jaan Lepp. Noortemalevate ühine spordipäev on tuleva aasta juunis Torontos, organiseerib dr. Jaan Roos. „Vikerkaare" meenutusõhtu valguspiltidega toimub avaliku üritusena ja ühine noorte-jumalateenistus peetakse 5. aprillil. Torontos toimuvate skautlike ürituste korraldamine presideerivate lipkondade poolt otsustati lõpetada ja anda malevate staapide korraldamisele.

Õnnetaalri suhtes avaldati arvamist, et inflatsiooni tõttu tuleks paberdollar asendada „hõbedaga" — otsustamine jäeti maleva staabile.

Pühapäeval oli karge päikesepaisteline sügisilm, lehestikus üsna tublisti värvi. Laupäevased vihmahood olid öösel lakanud. Hommikupalvuse peamaja peretoas pidas Endel Ruberg ja noored siirdusid tegevusalade erikoosolekutele.

Hundude- ja hellakeste juhtide ühist erikoosolekut juhatas Lia Pikkov. Koosolekul arutati laste mänguraamatute küsimust, eesti keele õpetamist skautluses ja skaudinooruse osavõttu Rootsis algatatud ülemaailmsest joonistamisvõistlusest.

Skautide juhtide erikoosolek Ivar Nippaku ja gaidide juhtide koosolek Linda Valteri juhatusel arutasid peamiselt oma tööalade programmi-küsimusi. Vanemgaidi- ja vanemskaudi-juhtide ühist koosolekut juhatasid Anne-Mai Kaunismaa ja Silver Kask, probleemiks — kuidas sellealalist noorust rohkem tuua Kotkajärvele.

Gaidide maleva juhiks jääb senine juht Tiia Kütt, kes abijuhi võib koopteerida.

Maleva staabi vähendatud ja „noorendatud" koosseisu kuuluvad sekretär Evi Novek, laekur Anne Orunuk, hellakeste tööala juht Aili Silm, gaidide juht Linda Valter ja vanemgaidide juht Anne-Mai Kaunismaa. Staabist jäid kõrvale kaua aastaid tegutsenud juhid — Siiri Lepp, Hilja Kuutma, Ene Lüdig, Asta Piil, Saima Varangu ja Piret Komi, keda tänati lilledega. Eesti Gaidide Liidu Esinduskogu liikmeteks valiti Anne Agur, Ene Lüdig ja Aili Silm. Juubeli Erifondis esindavad gaide Hilda Kuutma ja Saima Varangu, Kotkajärve Komitees Alice Kullango.

Skautide Maleva juhiks valiti tagasi senine juht Silver Kask ja avaldati soovi, et ta juhiks ka 1982. aasta suurlaagrit. Maleva staap, kes ametid jagab esimesel koosolekul, on samuti endises koosseisus: Ervin Aleve, Egbert Runge, Mart Pedel, Jaan Lepp. Lia Pikkov, Ivar Nippak, Jaan Roos, Konsa Leemets, Bruno Lindre, Enn Kiilaspea ja Leo Puurits. Kanadat esindavad Eesti Skautide Liidu Esinduskogus Ervin Aleve, Heino Jõe, Enn Kiilaspea ja Asko Kütti.

Juubeliaasta Erifondi hooldajateks valiti Skautmasterite Koondisest Jaan Lepp ja Ervin Aleve, maleva staabist Mart Pedel ja Harold Kivi. Skautide koosolek arutas veel Kanada skautide liikmemaksu küsimust, mis tänavu tõusis $10.00-lt $14.50-le ja leidis, et selle tõttu Kanada skautlusest eraldumine ei tule kõne alla.

Arutati eestlaste osavõttu Kanada jamboreest Albertas eelseisval suvel ja Asko Kütti soovitas, et saadaksime vähemasti ühe salga eesti poisse.

Noorteparlament, mille koosolekuid juhatasid Linda Valter, Harold Kivi ja Ivar Nippak ning protokollisid Saima Varangu ja Jaak Haabniit ja mida emalikult toitlustas Endla Komi, lõpetas oma töö peaväljaku lipumasti ümber soojade soovsõnade ning Eesti hümni palvesalmiga. Koostöövaimu ja asjaliku töömeeleolu järgi otsustades tõotab eelseisev aasta eesti skautlikus noortetöös kõige paremat. Gaidide Maleva juht Tiia Kütt hindas möödunud AK-d üheks paremaks, millest tema on osa võtnud.

KOTKAJÄRVEL TREENITI ASJAMEHI

Pärast noortejuhtide AK-sid toimus Kotkajärve peamajas informatsioonikoosolek gaid- ja skautüksuste asjameestele, kes juhivad tehnilist ala noorte ürituste puhul. Kotkajärvet on ehitatud järkude kaupa ja seal on lõpmatu hulk nuppusid, kraane, ventiile, juhtmeid ja lülitajaid, mida ei saa kasutada neid lähemalt tundmata. Seda tutvustamist korraldasid asjatundjad, kelle kaasistujateks olid TESS'i esimees Lembit Pikkov ja juhatuse liige Osvald Piil.

Tegevusrohke laager Lättemäel

MONTREAL (VE) — Montreali skautlike noorte iga aastase tava kohaselt laager toimus Lättemäel 16.—18 augustini, mille korraldajateks olid nskm Heino Altosaar, skm Endel Ruberg, Henn Arvo ja eruskm. Hans Peets, pereemadeks Elsa Peets, Laine Altosaar, Leida Riga ning Kersti Puhvel.

Lättemäe koos kohaliku jõe ja kaldal oleva luhaga andis noortele palju rõõmu. Kuuldi õpetlikke jutte, tehti naha ehistööd ja kunsti, organiseeriti metsamänge ja soomatkasid koos seal liikumise õppimisega. Hiide mindi neljapäeva hilisõhtul, et tutvuda esiisade vanade kommete ja kultuuriga.

Laupäeval toimus suurem muinaseestlaste sõjamäng jõe pikas heinas, kus põletati paar „vaenlase" laeva.

Sõjamängu pea läbiviijaks oli esk. Toomas Altosaar ja parimaks varjajaks liikumisel osutus Kristjan Puhvel.

Laupäeva hommikupoolel arenes maalikunst nii hoogsaks, et kohale ilmus isegi „kunstikoguja" Salme Leetma, kes ostis igalt noorelt „kunstnikult" ühe ja mõnelt isegi rohkem töid. Eriti harrastati laskmist, mis on jäänud ikka Lättemäe peamiseks tegevuseks ja andis ka seekord häid tulemusi.

Tulemused: 9—10 aastased poisid lamades toelt, 1. Allan Sutt, 2. Heiki Viita, 3. Margus Riga, 4. Jaan Kukk. (Kõik osavõtjad saavutasid maksimaalselt 100 silma, kusjuures kohtade määramisel tuli arvesse sisekümnete arv).

8 aastane Kristjan Puhvel saavutas 100-st — 99.

11—13 aastased poisid lamades käelt: 1. Toomas Puhvel — 99, 2. Thomas Norheim — 95.

9—11 aastased tütarlapsed:

1. Liisa Norheim — 97, 2. Linda Norheim — 96, 3. Karen Smelts — 92.

Vanaisade klassis oli edukas Henn Arvo, kes saavutas 100 silma.

Laagris asetleidnud võistlustel oli üldkokkuvõttes edukamad nooremate poiste klassis Allan Sutt ja vanematest poistest Toomas Puhvel. Jooksuvõistlustel tuli alla 10 aastaste poiste klassis võtjaks Margus Riga 60 meetri jooksus 8,5 sek. ja 200 m. 37,0 sek., 10—11 aastaste poiste klassis Allan Sutt vastavalt 8,5 sek. ja 31 sek., vanemate poiste klassis Toomas Puhvel 8,0 sek. ja 27,5 sek.

Toomas Altosaar sai erimedali „Vikerkaare" maailmalaagris võistlustel saavutatud tulemuse tunnustuseks.

Laagri pidulikul lipu langetamisel laupäeva õhtul anti peale eelpool toodud tunnustuste parimale ja hoolsamale eesti keele kõnelejale Toomas Puhvelile eriauhind. Linda Norheim võitis tunnustuse oma silmapaistva abivalmidusega, Liisa Norheim väljapaistva lauljana, Jaan Kukk märkimisväärse kuulekusega, Thomas Norheim silmapaistavalt innuka kaasalöömisega kalatiigi ehitamisel ja laagri pereema Elsa Peets oma alalise rõõmsa olekuga.

Laupäeva õhtul viimane laagrilõke algas hundude poolt avatud rahvusliku luulepõimikuga. Järgnesid huumoririkkad ettekanded. Pillimeesteks olid nskm. Innar Teose ja Eduard Leetma. Pereemad esinseid omalt poolt huvitava ettekandega. Neile anti ka laagri poolt tänuks väiksed nahast tehtud maalid. Pereemad riputasid hoolsale veekandjale Henn Arvole kaela kuldmedali. Suurlõke lõppes hundude poolt esitatud palvega, et Taevaisa juhiks Eesti maad ja rahvast vastu vabadusele.

ARSTID

LEO KANN, D.C.

DOCTOR OF CHIROPRACTIC

212 Dinnick Cr.

Tel. 489-0562

Gustav Adolfi gümnaasiumi juubel

Gustav Adolfi Gümnaasiumi endiste õpilaste kokkutulek ESTO-80 ajal toimus esmaspäeval 7. juulil Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumides Stokholmis.

Osavõtjaid oli 24, neist kolm USA-st, teised kõik Rootsist. Koosolekut juhatas Nikolaus Metslov, kes oli ka juubelitoimkonna liikmeks 1931. a., protokollis Robert Rebas.

Otsustati pühitseda kooli 350 a. juubelit pidulikult koos perekonnaliikmetega 6. juunil 1981 Stokholmis. Peo kava väljatöötamine jäeti juubelitoimkonna hooleks. Juubelitoimkond valiti koosseisus: Väino Esken, Evald Kuiv, Nikolaus Metslov, Robert Rebas ja Kuno Thomasson. Asemikeks valiti Elmar Nerep, Erich Roots ja Valdar Jaanussson. Toimkonnal on õigus endale täiendavalt uusi liikmeid juurde valida. Otsustati anda uustrükina välja kooli 300 a. juubeliraamat „Tallinna linna poeglaste humanitaargümnaasium 1631—1931" koos lisalehekülgedega. Kaastöö ning pildimaterjal saata aadressil: R. Rebas, Köldg. 15, 417 32 Göteborg. Et luua sobiv majanduslik alus kooli ajaloo uustrükiks, selleks soovitati sisse maksta garantiisummana kr 200.— (ca $ 50), mida ka mitmed juba kohapeal tegid.

Kaastööd juubeliraamatule tuleb saata hiljemalt 1. dets 1980. Tahetakse rekonstrueerida lendusid kuni 1945. aastani. Teatada seni registreerimata „kustipoiste" aadressid: K. Thomasson, Box 559, 751 22 Uppsala.

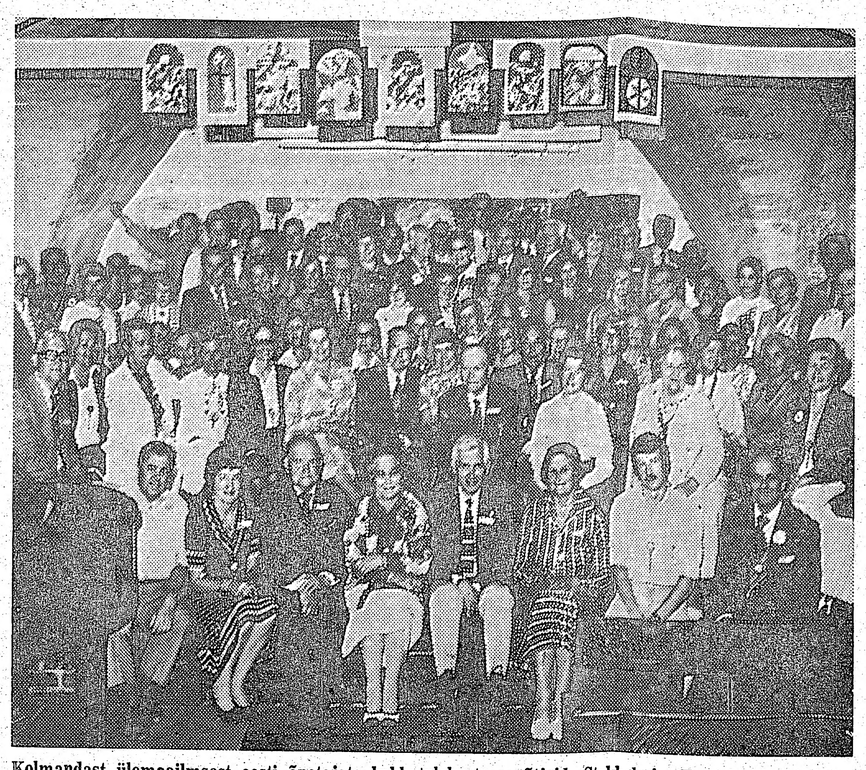

Kolmandast ülemaailmsest eesti õpetajate kokkutulekust osavõtjaid Stokholmis Eesti kooli ruumes, ESTO-80 pidustuste ajal 1980. a. juulikuus.

Nõukogude sõjakuritegusid ei tohi unustada

Teravad ja kritiseerivad lugejakirjad Toronto „Staris"

Toronto ajalehtedes on ilmunud lugejakirjade rubriigis viimasel ajal rohkesti kirju, milledes kritiseeritakse Kanada valitsust, kes ei saatnud oma esindajat Torontos äsja toimunud Katõni massimõrva ohvrite mälestussamba avamisele. Kirjade autorite hulgas on ka „Üks eestlase" varjunime all kirjutav eestlane Kirkland Lake'ist.

„Üks eestlane" mainib Toronto „Staris" esmaspäeval, 29. septembril, et Kanada peaministri ja kohale kutsutud parlamendiliikmete puudumine Katõnis N. Liidu poolt mõrvatud poolakate mälestuseks püstitatud samba avamise tseremoonialt on kahetsusväärne.

See jätab mulje, et kõik N. Liidu poolt teostatud kuriteod olid ja on õigustatud.

Hitler ja tema käsilased leiti süüdi olevat kuue miljoni juudi mõrvamises ja neil tuli maksta oma kuritegude eest. Stalin ja tema kaastöölised, kes on mõrvanud üle 20 miljoni süütu mehe, naise ja lapse Balti merest kui Musta mereni, ei ole leitud süüdi olevat kuna meie valitsus koos teiste läänerii-kidega vajkib ning on esinenud ainult nõrga kriitikaga.

Teise lugejakirja on kirjutanud V. Cinis Torontost, kes nime järgi otsustades on lätlane.

Cinis kritiseerib eriti Kanada föderaalvalitsust, kes võlgneb tema arvates kanadalastele selletuse.

Kirja kirjutaja küsib, kas Kanada valitsus kartis häirida N. Liidu valitsust, kes on süüdi Katõni mõrvades. Kui Katõni mõrvatöö on aegamööda läänes teatavaks saanud, siis ometi ei olnud see kaugeltki erandiks. Selline brutaalsus oli iseloomustav punaarmeele. 1941. aastal näiteks mainiti venelaste poolt mitmesajale läti ohvitserile, et nad saadetakse välismanöövritele. Kohale saabudes võeti neilt relvad ning lähedale metsa peidetud punaarmee kuulipildurid mõrvasid nad koha peal.

Peaminister Trudeau külastas 1971. aastal Norilski Põhja-Venemaal. Ta kiitis kommunistide põhjaalade väljaarendamise poliitikat. Milline iroonia.

Samas linnas üle 2000 ohvitseri Balti riikidest näljutati surnuks, lasti maha või mõrvati raske sunnitööga sunnitöölaagrites.

Lühikest aega tagasi teatas Trudeau valitsus, et ta alustab uuesti jõupingutusi natsi sõjakurjategijate leidmiseks Kanadas. Kuid natsid ei olnud ainsad, kes sooritasid sõjakurjategusid. Tuhandete vabadust armastavate ida-eurooplaste mälestused karjuvad õiguse järele. On häiriv, et meie valitsus on nii leebe nõukogude mõrvarite vastu, kes jatkavad sama mõrtsukalikku poliitikat Afganistanis, mida nad praktiseerisid Ida-Euroopas 40 aastat tagasi.

Meie ei saa ega tohi unustada ning ei tohi lasta maailma unustada nõukogude sõjakuritegusid, lõpetab kirja kirjutaja.

Balti sümpoosion Torontos

Isiku identsuse otsimine on vana mõiste, ainult et viimasel ajal on see suupärasemaks saanud. Kevadisel AABS'i 7-ndal baltiainelisel konverentsil Washingtonis oli sellele pühendatud tervelt viis istungit ja need osutusid väga populaarseiks. Baltlaste juures näib rõhuasetus olevat identsuse säilitamisel ja mitte niivõrd selle otsimisel. Laiema huvi tõttu otsustas AABS Kanada Komitee ja Multicultural History Society of Ontario korraldada küsimuse mitmekülgseks ja asjalikuks sõelumiseks sümpoosioni ka Tortnos 18. oktoobril.

See kaheteist-tunnine istung algab laupäeva pealelõunal ja pakub neli referaati ja ühe laudkonnailmelise esituse. Iga referaadi järele on varutud küllaldane aeg sõnavõttudeks publiku hulgast. Ettekannetele järgneb väike vaheaeg, kus vestlus võib jatkuda baaris, ja selle järele õhtusöök veiniga ja tants Enn Kuuskne orkestri saatel.

Kõik see toimub uues läti kultuurimajas, mis on endine krediitühingute maja Don Mills'is, seega pakkudes soodsa juhuse ka sellega tutvumiseks.

Uudsusena katsutakse korraldada lastesõime, et soodustada nooremate perekondade osavõttu.

Referaadid on ingliskeelsed, läti ja leedu õppejõududelt ja haridustegelastelt ning algavad kell 13.30. Laudkonnavestlusest võtab osa ka professor R. F. Harney, kes on Multicultural History Society of Ontario president ning eestlastest Olev Träss ja Vello Sermat. Loengute teemad on: (1) Perspektiivid ja praktilisus (Maruta Lietina-Ray, New Jersey'st), (2) Balti ühiskonna tasalülitamine nõukogude majandusesse (Juris Dreifelds, Brock ülikool), (3) Hädaohud kultuurile ja mõttelaadile (Peteris Vasarins, Saint Catharines) ja (4) Motivatsioon: perekond, kool, ühiskond (Solveiga Miezitis, Toronto ning laudkond).

Sümpoosioni sidumine õhtusöögiga ja seltskondliku osaga võimaldab pikemat mõttevahetust meeldivas ja mugavamas õhkkonnas, ilma et päev liiga pikana tunduks. Pääsmed koos õhtusöögi ja tantsuga on 25 dollarit, kooli- ja üliõpilastele 15 dollarit. Laudades istutakse kaheksakaupa. Piletid on vaja ette tellida 13. oktoobriks, et toitlustamist saaks korraldada.

Pääsmed ainult loengutele (s.o. ilma õhtusöögita) saavad kohapeal ainult kooli ja üliõpilased 5 dollari eest.

Loengute vaheajal antakse kohvi ja pärast loenguid avatakse baar jutu elustamiseks. Pileteid ja informatsiooni saab E. Arujalt, telefon (416) 447-8958.

KORRALDAV TOIMKOND

1. ja 2. nov. Eesti Majas
SAARNIIDU KUNSTINÄITUS

Kanada parlament alustab tööd esmaspäeval

OTTAWA — Kanada valitsus otsustas parlamendi kokku kutsuda järgmisel esmaspäeval. Rahvaesinduses tuleb esmajärjekorras tähtsama küsimusena arutusele Kanada põhiseadus. Samuti tahab valitsus erilist tähelepanu pühendada majanduse ja energia probleemidele. Liberaalide parlamendirühma esimees Yvon Pinard avaldas lootust, et parlamendil õnnestub põhiseaduse probleeme võimalikult kiirelt ja lühikese aja jooksul lahendada.

„Viking" alustab sisetegevusega

Toronto „Vikingi" merelipkond alustab sisetegevusega laupäeval, 18. oktoobril, Eesti Maja Noorte Ruumis. Tegevuse algus kell 11.30 e.l. Kohapeal toimub ka uute merehuviliste registreerimine.

Teadaanne

Toronto Eesti Naisseltsi käsitööring, pr. Hilja Auna juhtimisel, alustab tegevusega teisip., 21. okt. kell 6 õ. Peetri koguduse noorteruumis.

Informatsiooniks helistada päeval 769-8259 ja õhtul 767-8683.

GM RK REIN KOPPEL
CHEVROLET · OLDSMOBILE
ROBERTSON MOTORS LTD.
1555 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONT. M4J 1N7
TELEFON 466-1135

LÕIKUSTANUPÜHAKS OSTKE MEILT
SUITSUKALKUNIT, SUITSUSINKI JA VERIVORSTI
ÕIGE AEG OSTA meie kaudu liha suurel hulgal SÜGAVKÜLMUTUSE jaoks. Müüme terve-, poole- ja veerand loomaviisi. Esimese sordi liha. Tükeldame ja pakime teie soovi kohaselt.
Helistage 425-0450
VIKING FOODS & IMPORTS
133 LAIRD DRIVE, TORONTO, ONT.
Talvised äri lahtioleku-ajad alates 7. okt.: teisip. — neljap. 8—6, reedel 8—7, laup. 8—4. Esmaspäeviti suletud.

Remenyi house of music

TORONTO PARIMAD MUUSIKALISTE INSTRUMENTIDE SPETSIALISTID.
PEENEMAD JA PARIMAD KLAVERID JA TIIBKLAVERID.
210—230 Bloor St. W.
Toronto, Ont. M5S 1T8
961-3111

M.T. MANKIN REAL ESTATE REALTOR
MARK T. MANKIN REALTOR
2670A Yonge St. (at Lytton Blvd) Toronto M4P 2J5
Kinnisvara ostu või müügi korral helistage
TOOMAS MANKIN, tel. 487-4477, kodus 447-2017

Vanem eestlanna soovib sümpaatset
MEESTUTTAVAT
aastates 65 ja üle. Autojuhtimine soovitav. Kirjad slt. „Sügis 1980"

SOOJAVEEKÜTTED
uued ja parandamine ● ÕLI ja GAAS
ROLAND KULLIK — Tel. 275-1280

Väiksemaid REMONTTÖID
majade juures:
elekter, torud, puutööd jne.
Helistage — J. MEIUSI 225-3283

MÜÜA ROYAL BEACH'is
ilus TALVEKINDEL elumaja, — õliküttega, — aluminiumkattega seinad, — suur elutuba kaminaga. — Kaks magamistuba, — köök, — vannituba, esikud ja garaash. Kahe krundi suurus 116'x 130'. Teise krundi peal SAUN toaga ja garaash. Hind soodne, kokkuleppel. ● Helistada tel. (716) 856-1688 või tel. (705) 437-2022 õhtul kl. 7 — kl. 10-ni.

Lugege kaks korda nädalas ilmuvat „VABA EESTLAST" — sisukam ja odavam eesti ajaleht vabas maailmas!

TEIE koolimineva noore õppetöö on edukam ja huvitavam, kasutades SAKSA KVALITEET
KIRJUTUSMASINAT
Olympia

YORK BUSINESS MACHINES
286 Eglinton Ave. West
Toronto. Tel. 481-5673

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 690-5772
Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates

TALVEREISID PÄIKESESSE:
Jamaica — 1 näd. alates $ 549 kanada
Barbados — 1 näd. alates $ 629 kanada
Cancun — 1 näd. alates $ 549 kanada
Acapulco — 1 näd. alates $ 499 kanada
Hawaii — 2 näd. alates $1049 kanada
(Hinnad ühelt isikult 2 inimesega toas)
(Hinna sisse kuulub lend, hotell, transport jm.)
Sügisesed reisid soodsalt —
JAMAICA DOMINICAN REPUBLIC
BARBADOS HAWAII
MEXICO FLORIDA J.M.
Hel. tel. 485-9437
KOHO TRAVEL
191 Eglinton Ave. E. Ste. 104,
Toronto, Ont. M4P 1K1

SPORT

Balti laskevõistlused

Septembrikuus peeti järjekordsed, juba traditsiooniks muutunud Eesti—Läti—Leedu laskevõistlused, seekord lätlaste poolt korraldatuina, lätlaste „Berzaine" välistiirul, mis asub Mount Alberti piirkonnas, umbes 50 kilomeetrit Torontost põhja pool.

Püssivõistlused, mis peeti laupäeval, 6. septembril, andsid järgmisi tagajärgi:

22-kaliibriline vabapüss lamades (inglise matsh) 60 lasku 50 meetrilt: 1) P. Grauds Läti 585 punkti (võimalikust 600-st), 2) K. Trei Eesti 580, 3) E. Gering Eesti 575. Meeskonnavõistluse võitis Eesti, koosseisus Evald Gering, Udo Robi, Karl Trei, Erik Sokk, üldtulemusega 2283 punkti. Lätlased jäid teiseks 2281 punktiga, leedulased kolmandaks 2166 punktiga.

22-kaliibriline vabapüss kolmes asendis (3x20) võimalikust 600-st 50 m: 1) P. Grauds Läti 548 punkti, 2) V. Seputa Leedu 531, 3) E. Gering Eesti 528. Meeskonnavõistluse võitis Eesti, 1983 punktiga, kuna leedulased jäid teiseks 1978 punktiga ja lätlased, oma parimast laskurist hoolimata pidid kolmanda kohaga leppima.

22-kaliibrilisest spordipüssist, 3x 20 lasku, võimalikust 600-st 50 m: 1) P. Grauds Läti 572 punkti, 2) V. Seputa Leedu 559, 3) O. Grauds Läti 528. Selles püssiklassis jäid eestlased viimaseks. Põhjuseks oli peamiselt, et meil spordipüssi lasid enamasti noored — Alan Seim, Alan Sokk, Erik Sokk ja tugevduseks Ilmar Sambla, seega täiesti omaette meeskond, enamasti laenatud püssidega, kuna lätlastel-leedulastel lasksid spordi-püssi vabapüssi laskurid, seega juba kõrgemasse klassi kuuluvad laskurid. Tulevikus tahetakse reeglid maksma panna, mis keelavad mõlemis meeskonnas laskmise.

Püstolis toimusid võistlused järgmisel nädalalõpul, 13. sept. vihmasajus, samal sealsamas Berzaine tiirus:

22-kal. vabapüstol, 60 lasku 50 meetri distantsilt: 1) Mats Gering 503 punkti (võimalikust 600-st), 2) Arvi Tinits 450, 3) Olaf Sõrra 444. Meeskonna võitsid eestlased, koosseisus kolm ülalnimetatud ja neljandana Urmas Sui.

22-kal. standard-püstol, 3x20 lasku, 25 meetri distantsilt: 1) A. Bersevicius (Leedu) 519, 2) M. Gering (Eesti) 509, 3) O. Sõrra (Eesti) 506. Meeskonnamatshi võitsid eestlased, teiseks jäid lätlased, kolmandaks leedulased, kel täit meeskonda välja polnud panna. Üllatavalt tuli leedu noor laskur esimeseks standard-püstolis. Ta oli hea eriti kiirtules (4 viielasulist seeriat, iga seeria 10 sekundit).

Üldkokkuvõttes tuli Eesti esimeseks 4-al alal meeskonnaga ja kaotas esikoha ainult spordipüssis, mida tuleval aastal parandada kavatsetakse.

Spordiuudiseid kodumaalt

Donetskis peetud N. Liidu kergejõustikumeistrivõistlustel jäi Jaak Uudmäe kolmikhüppes tulemusega 16.82 kolmandale kohale; esikohale tuli venelane 17.02-ga. Eestlastest jäi seitsmendale kohale 5000 m jooksus T. Turb ajaga 13.51,6.

o

Septembrikuu esimese nädalalõpu spordisündmuseks oli kodumaal XX „Kalevi" suursõit Pirita-Kose-Kloostrimetsa ringteel. „Vennasriikide" kõrval oli külalisi ka Soomest. 250 cm A-klassis tuli esimeseks 14-kordne N. Liidu tshempion Lembit Teesalu, teiseks jäi Mati Reinup ja kolmandaks Jüri Raudsik. 125 cm B-klassis oli esimene Villi Lepik, naistest Luule Tull. Suurtel külgvankritel saavutasid esikoha Jaan Villert — Tiit Karus.

Eesti kalur jäi kadunuks

Rootsis, Grisslehamnis jäi möödunud sügisel merel tursapüügil kadunuks kalur Haab. Kuigi päev oli tuuline, pole kaluril olnud riski oma uue paadiga merele minemiseks. Kui ta õhtul koju ei jõudnud, alarmeeris abikaasa merepääste. Otsimised ka järgmistel päevadel ei andnud tulemusi, kuigi abiks tulid Rootsi merejõud.

Nüüd on otsimist jatkanud omal käel tuuker Rein Käärik ja kuunari omanik Artur Käbi, et leida hukkunud paati ja selle omanikku.

EPL

RISTSÕNA NR. 1043

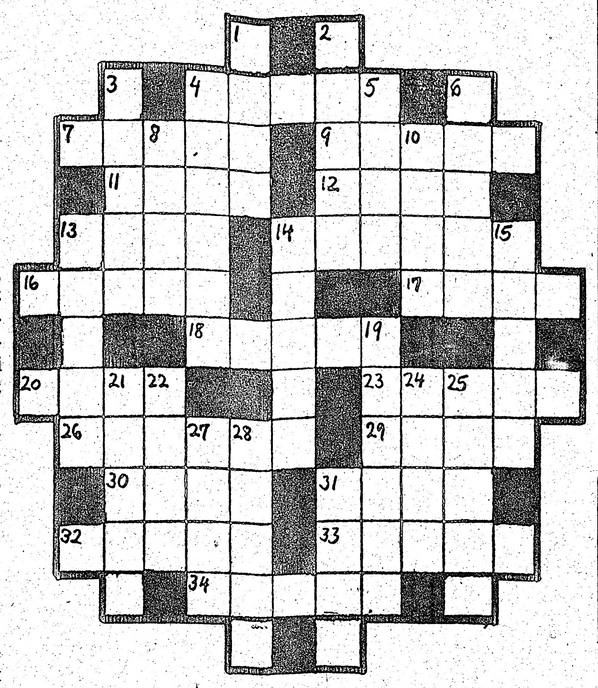

Põikread: 4. Tänusõna, 7. Lind, 9. Väike sedel, 11. Seal elavad kalad, 12. Looma häälitsus, 13. Linn Prantsusmaal, 14. On laev sadamas olles, 16. Ühe populaarse marsi autor, 17. Võõrasisa, 18. Kurat — ühes võõrkeeles, 20. Kõige ülem, 23. Vorm sõnast olema, 26. Käesolev aeg, 29. Kerge eine, 30. Linn Põhja-Aafrikas, 31. Maksab vähe, 32. Ollakse õhtul, 33. Võbin, värin, 34. Muinasjutuline hiiglane.

Püstread: 1. Karu, 2. Sõna, mida sageli tarvitab viisakas inimene, 3. USA osariik, 4. Kasulikud teod, 5. Väike metsloom, 6. Ainult üks, 8. Eesti kindral, 10. . . . part — lind, 13. Muusikariist — võõrk. kirjaviisis, 14. Eesti muusika vanameister, 15. Kerjuseid, 19. Endine eesti kirjastus, 21. Ungari naisenimi, 22. Veekogu, 24. Keelu vastandid, 25. Mehenimi, 27. Elatanud, 28. Ebameeldiv, 31. Väikesed veekogud.

RISTSÕNA NR. 1042 LAHENDUS

Põikread: 1. Sakala, 6. Kartus, 10. Ankur, 11. Lüüsid, 12. Asemed, 13. Dentist, 14. Jaan, 16. Edam, 18. Reis, 19. Istutama, 22. Esko, 24. Vastane, 25. Orduaeg, 27. Ella, 29. Mesilane, 32. Hein, 35. Imik, 36. Daam, 37. Kuldama, 39. Asalea, 40. Ahkima, 41. Piiga, 42. Osanik, 43. Isutus.

Püstread: 1. Salaja, 2. Küünar, 3. Laid, 4. Andersen, 5. Suutlik, 7. Arst, 8. Tumeda, 9. Sõdima, 12. Aset, 15. Neitsik, 16. Etturid, 17. Amper, 20. Sool, 21. Vanem, 23. Seen, 26. Rahamägi, 28. Leidlik, 29. Mikado, 30. Sigala, 31. Adua, 33. Napilt, 34. Embaks, 37. Kemi, 38. Ahas.

o 10. septembril tähistas oma 30-aastast sünnipäeva Karl P. Mörd St. Croix saarel, Virgin Islandil. Ta on pärit Tartust, saanud keskhariduse kodulinnas, lõpetas ta Tallinna Tehnikumi maamõõdu insenerina, töötades seejärel Eesti põllutöö- ja teedeministeeriumides, kuni avas omale Tallinnas maamõõdu kontori. Okupatsooniaastail oli maamõõdu eksperdiks. Töö kõrval jätkas oma õpinguid Tartu ülikoolis õigusteaduskonnas. Põgenikuna oli tegev Saksamaal laagrikomitees, õpetajana mitmes koolis kuni emigreerus 1949. a. Ameerika Ühendriikidesse. Asus 50-ndate aastate lõpul elama St. Croixi saarele, alustas ta seal tegevust maamõõtjana ja ehitusalal. Ta on löönud kaasa seltskondlikul alal New Yorgis olles, nüüdki tõmbab Eesti või isiklikul tähtpäeval oma majale Eesti lipu USA tähelipu kõrvale.

o Boråsi Pensionäride ühing alustas oma sügisest hooaega avakoosviibimisega septembri keskel. Kavas oli Mertsina film ESTO-80 pidustustest Stokholmis. Selle kõrval istuti kohvilauas, lauldi ühislaule ja oli korraldatud loterii.

ILMUS — 1978. a. kauneim eestikeelne luuletuskogu

Ivar Ivask

„ELUKOGU"

I. Ivask püsib oma luules tugevate sidemetega Lõuna-Eesti vanemate sünnimullas. Tema nägemuslik luule Soomest, selle shamanlikust soome-ugrilisest tundest ja müstikast, aga ka oma ümbruskonnast mujal maailmas on tunderikas ja tähelepanuerk. Elukogusse on valitud paremik ta varem ilmunud kogudest.

320 lk. Hind $10.00 — saatekulu 50 senti

SAADAVAL „VABA EESTLASE" TALITUSES

ILMUS

ARVO MÄGI

EESTI RAHVA AJARAAMAT

Eesti Päevalehe kirjastus Stokholmis 1979. 256 lk.

Kaas, 20 illustratsiooni ja lay-out Otto Pajult, 17 kaarti Eesti ajaloo eriaegadest autori visandite järgi joonistanud Vello Kallas.

Raamat sisaldab kroonika kujul (aasta-aastalt) eesti rahva ajalugu selle algusest tänapäevani koos tähtsamate sündmustega maailma ajaloost, eriti seikadest, mis on mõjustanud eesti ajalugu. Teos kirjeldab eesti rahva ajaloo põhijooni, sündmuste esitamise kõrval kommenteerib autor olukordi, teeb järeldusi ja oletusi. Eriti sobiv noortele kinketeoseks.

Hind $25.— pluss $1.00 saatekulu

MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Uluotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XIII sajandil"	2.10
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	5.25
„ „ „Piiridele Pyydes"	4.20
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.30
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	4.30
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	2.70
V. Salo — Riik ja kirikud	2.70
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	2.70
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	2.70
H. Salu — Eesti vanem kirjandus	2.70
Blaise Pascal — Mõtted	2.10
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	2.10
Arno Vihalemma — Kunstnik eesti kirjanduses	2.10
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.40

ASTA WILLMANN

Seal kus voolab Ama2onas

9.

Pilutan silmad, püüdes sissepoole ripsmeid kurnata vaid kauguste sina, vete värelevat heledust ning mägede graatsilisi, koonjaid kontuure, vahelduvat haljust nende külgedel, püüan lahte ja maad näha sellisenua nagu nägid teda kunagised, teadupärast melanhoolse meelelaadiga merehulkurid, nood kodutundeta hinged Lusitaaniast, kellelt Guinead, Araabia mere rannad ja rannatarid, India, Malaia ning Jaapani kaldaliivad ja kaljud sajandite kestel hõõrusid xenofoobia soomused, nii et said ühtviisi koduseiks kõik lahed ja sadamad, alates esimesega Douru jõe suudmes kodumail, mida roomlased hüüdsid Portus Cale, nimi mis suurima südamerahuga omaks võeti nii rahva ning hiljem ka riigi poolt — portugaallane ja Portugal.

Kuld, vürtsid ja kalliskivid, muidugi, ent kas ep olnud kõige põhjas ka midagi mida võiks nimetada „merejanuks", seda enam et verejanuline ep olnud see rahvas teps, merejanuline, tõepoolest, aga küll, nii et Prints Henri Merede sõitja 15. sajandi esimeselt poolelt, kelle merereisid piirdusid vaid üheainsaga Tangieri, sai omale sellise nime lausa kuival kaldal toimetades, Sagres'is, kuhu ta kogus kapteneid ja kartograafe, muidu meremehi ja matemaatikuid, maade avastajaid ja astronoome, panemaks kokku oma kogemusi ja teadmisi, nii et võis järjest paremini varustet ekspeditsioone saata üle siniste vete veelgi sinisemasse tundmatusse. Kuigi surm ta geograafilise silmaringi 8° võrra põhjapoole ekvaatorit jättis, võib teda siiski täie õigusega pidada maailma esimese merekooli asutajaks.

Rannad on rahva omad

Avan laud ja peagu kohkun — sedavõrd robustse hoolimatusega tõukab linna ülimoodne arhitektuur oma kõrgeid, kiiskav-valgeid hiigelplokke mägede sinirohelisse, nii et näib nagu oleks mingist umbajast ärgand kaltsiidikamakad orgude põhjas nimetu geoloogilise jõu ajel hakand täie hooga kerkima, ähvardades peagi neelata kõik künkad-mäed ümberkaudu.

Seda lohutavamalt mõjub aga vana Atlant, mis oma looklevalt graatsilise kaldajoonega vääramatult taltsutab agressiivse pealetungija, ise seejuures koduse penina limpsates liivikuid, ent ei sammu taandudes, saati siis saba — või, jah — laine jalge vahel, avamerele tagasi rihtides — oo ei! — sest kuigi ta noist rannatuist kaugusist ei too siia ei hurrikaane ega tornaadosid, võib ta ulgumere alavoolus aegajalt isegi vaikse ilmaga paisata ühe kui teise resaca, kõrglaine, üle rannaliiva lausa asfaldini nonde kõrgmajade ees, mis külg-külje kõrvale hoidudes näikse kui valmistuvat rünnakuks. Osavat vesiratsurit või „sõrferit" ta ei heiduta, ujujaile üldeb aga küll, et sulpsi niisama . . .

Jah — ookean ja liiv, asfalt ja raudbetoon, vahuharjas lained ning kihutav autode rodu — näib nagu oleks üks teisele väljakutseks. Siiski mitte. Carioca armastab oma randu nõnda, et on pagendand neilt laia ribana kõik eraomandid, kõik eelarvamused ja klassivahed, rannad üle kogu maa on rahva omad ja maksuvabad. Maksma hakatakse alles teispool asfalti, nois kõrgeis hotellides äärides-lokaalides.

Rio on ikka veel kaunis

„On veel üsna vara, kui laev käiku tasandades lahte sisse pöördub. Ees on udune vine, millest hakkab vähehaaval välja kooruma sinkjaid mäesiluette, lahekäärusid ja -soppisid . . . väikest mäenõlvakut mööda käherdub üles mingi võsa, üleval aga on üksik palm püsti kui tolmupuhasti . . . Paistab silma nii mõnigi madal pilvelõhkuja oma kõhetus kitsuses . . . Nad peaksid küll mitukümmend korda kõrgemad olema, need pilvelõhkujad, et siin mägede taustal imposantselt mõjuda . . ."

Nüüd nad siis on ning lembe igatsusena kerkib silme ette Rio, mis 1936. a. ilmutas ennast Johannes Semperile, ta teekonnal Buenos Airesisse P.E.N. kongressile. Olen näind seda linna fotodel hubaselt lamesklevat orgude põhjas vaiksete mägede hoole all, siinseal künkail kirikud ja kellatornid, vanade ehituste heljuv barokk, millel veel on luba joonistada linnaprofiili ja anda jumet ta palgele. Ent siiski — kaunis on Rio ka nüüd — kõrgelt ja kaugelt, nii et hajub ta sagiv, meeletu rahutus, ta hingemattev bensiiniving ning kõrgeist müüridest õhkuv klaustrofoobia, lastes metsil mäenõlvakuil saada terendavaiks viipeiks ning seades selgena silme ette pargiplaanijate suurejoonelise mõtlemise, mida kõike tahaks nautida kulgevate tundide erinevais värvitoones, süsimusta ööni välja.

16 supelranda 100 kilomeetril

Loetlen randu, alates President Costa de Silva silla juurest, mis hiigel boamaona lookleb Riost üle lahe teisel kaldal asuvasse Niteroisse: Gloria, Flamengo, Botafogo, Copacabana, Ipanema, Leblon, — mägi — ent selle tagant kõik jatkub, kokkuvõttes 16 randa ligemale saja kilomeetri pikkuselt. Suplejaid on vähe, vesiratsureid ep olegi, sest carioca meelest on praegu südatalv ning tuleb käia kampsunis, näidaku kraadiklaas mistahes, kasvõi 72° F., nagu ta näitab.

Taas all ja pidevalt cariocade keskel, sest kuulda pole siin ega olnud ka üleval rahva seas muud kui portugali keelt, millest harjumatu kõrv vaevalt võimalikke hispaania keelseid sõnu oleks osand eraldada, üllatab meid äkki rahvaliku moega noormees mustas „tiishördis" ja samavärvi pükstes, selge ingliskeelega nimelt, lubades meid oma „kulu ja kirjadega" sõidutada Copacabanasse, kalliskivide ärri, — ilma igasuguse ostukohustuseta; pistab meile lisaks roosa lehekese pihku, millel äri aadress ja äraandlik nimi, „Desirè" — himu, iha . . .

Vahetame omavahel pilgu või paar, kolmanda saadan veel tollele tsemendist Lunastajale eemal mäe otsas ja tean siis, et hetkel oleme igapidi jäet omaenda intelligentsi kvoota hooleks — millele autosse ronides ka kindlameelselt toetume, sest vääriskivide iha meid juba lõõga ei vea, mitte nii madala lõa tasemel, ja kõrgemal, noh, kõneleks meile takistavat tõtt juba rahakoti põhi . . . See aga vaikib ja vaikime ka meie, ivake hiljem hinnates odavaid topaase veelgi odavamais metallmonteeringuis, millede hinnaks siin $300.—, kodus aga nulli võrra vähem!

Täname viisakalt ja oleme valmis lahkuma, ent siis pakutakse näha ka smaragde — nagu ilmneb, turmaliine, mis oma rohelisemais toones üpris tugevasti meenutavad smaragde, ilma et nad hinnalt neile ligilähedalegi küüniks. Ei köida meid ka need, ei isegi tuliehtsad akvamariinid ja me lahkume ärist kui kaks elu-karastet askeeti — kerge uhkustundega, meeled omal rõõmsad, et nii ludinal saime Copacabanasse

Vaesest immigrandist kalliskivikuningaks

Ent siis — kohe vastas on suur „Meridien'i" hotell „ilmakuulsa" Sterni juveeli-äriga . . . Tema juba Urca alla kergeusklikke püüdma ei tule, vaid püüab nii hotellides kui lennujaamades umbusklikke, mis ühtaegu tähendab ka seda, et ta on ehitand oma äri absoluutsele aususele.

Hans Stern, praegu üks maailma neljast kalliskivide kuningast — ep olnud temal seda lõhnagi man, kui ta '39. a. Saksamaalt 16-a. poisikesena vanematega siia emigreerus — pennitult kõik.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1902, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

TÕNU TOOME
B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road,
Suite 207
Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 781-5556, 789-7579,
kodus 489-6709

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

Felix Alliku mälestuseks

Felix Allik'u surmast on juba mõni aeg möödunud aga tema sõbrad pole veel üle saanud shokist ja nagu ootaks teda ikka veel tagasi sellelt sentimentaalselt reisilt Stokholmi Eesti Päevadele, kuhu Felix nii suure innu ja ootusega asus. Nägime teda küll tagasitoodult Torontosse — kirstus vaiksena ja jäigana, aga see ei olnud seesama Felix keda meie tundsime ja mäletasime. Meie ootasime seda alati heatujulist, ettevõtlikku ja abivalmis Felixit, kes oli alati kõigest huvitatud ja kõigesse ja kõikidesse positiivselt suhtuv.

Felix Allik sündis Pärnus 4. dets. 1907, kasvas seal üles ja lõpetas Pärnu Ühisgümnaasiumi. Ta jäi elulõpuni veendunud „pärnakaks", kuigi tema elutee teda peale ülikooli astumist enam kodulinna päriselt tagasi ei viinud. Lõpetas E.V. Sõjakooli lipnikuna ja astus siis Tartu Ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetas. Jäi Tartusse vandeadvokaadina tegutsema. Oli oma kutsealal edukas ja töötas juriskonsuldina ja volinikuna mitmetes pankades ja ametiasutustes.

Abiellus a. 1943 kaasjuristi Evi Liiv'iga, kellega koos alustasid põgenikuteekonda järgmisel aastal.

Rootsi jõudes algab uus etapp nende elus. Tuleb õppida uut keelt ja uut ametit ja kohaneda võõra maa tingimustega. A. 1951 asub abielupaar Kanadasse ja jääb elama Torontosse, kus sünnib neile tütar Kristi a. 1952. Igapäevase töö kõrval hakkab ta mängima Vana Andrese kirikus jumalateenistustel orelit.

Elu võtab kindlama suuna kui Felix saab koha oma endisele kutsealale — ta asub tööle Downey, Shand & Sahaidak advokaadi firmasse ja õiendab notari eksamid, millega saab Notary Public tiitli. Koos abikaasaga saavad võimaldada oma väljapaistva muusikalise talendiga tütrele kõrgema muusikalise hariduse. Felix veel mõni kuu enne oma surma saab osa võtta oma tütre heliloomingu kontserdist Los Angelesis, mis jääb tema elu kõrgpunktiks.

Felix Allik korp! Sakala liikmena oli korporant selle sõna kõige paremas mõttes. Kuigi sellele sõnale tekkis rahvasuus ja ka kirjanduses mingi negatiivne kõrvalmaik — seda seostati võlts hiilgusega, välise, tseremoniaalse külje rõhutamisega, kapseldumisega väikese vandeseltsi raamidesse ja enda eraldamisega oma rahvast.

Felix Allik tõestas oma mitmepalgelise isiksusega, et korporant võib olla ka hoopis midagi muud. Ta ei olnud auahne ega silmakirjalik. Ta pidas küll lugu headest kommetest ja ilusast tseremooniast, aga need olid talle ainult väliseks kirevaks raamiks. Tema võttis tõsiselt vendlust, lojaalsust ja kohusetunnet.

Kadunu ei piirdunud mitte ainult osavõtmisega oma intiimorg'i tegevusest. Ta tegutses aktiivselt mitmes organisatsioonis ja eriti südamelähedane oli aga talle Vana Andrese kogudus, millele ta pühendas oma jõudeaja ja sai rahuldust oma sügavale usutundele.

Kallis Felix, sa olid üks suur idealist. Sa kuni lõpuni uskusid, et maailmas kehtivad veel needsamad raudsed reeglid: ustav surmani vendadele ja isamaale, rüütellikkus nõrgema vastu, usk Jumalasse ja kaasinimese headusesse, lojaalsus ja kohusetunne. Sa olid kui üks viimastest mohikaanlastest kes vast alles oma surivoodil taipas, et sinu maailm on juba ammu tuulest viidud ja sul ei olnudki enam jõudu sellises maailmas edasi elada.

Puhka rahus ja ma olen kindel, et kui sa sealt pilve äärelt meid mahajääjaid vaatad, sa ei mõista meid mitte hukka, kuigi me keegi päris sinu ülesseatud moraalinormideni ei küüni ja päriselt nii Sinu vastu käitunud ei ole kuidas Sina ise seda meie vastu oleks teinud. Sinu sõbrad on, ja ka Sina olid seda, ainult inimesed oma inimlikkude nõrkustega.

AINO SOOTS

VABA EESTLANE

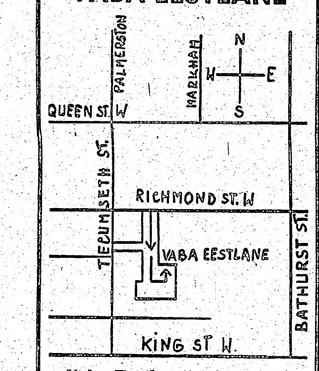

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks tolli ühel veerul ... $3.50
esiküljel ... $4.—
tagaküljel ... $3.75

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn C.
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont. M2M 1Z7
Telefon: 223-0080

UUS SEADUS TOOB SUUREMA KAITSE.

Loata võõrale maa-alale astumine on kulukas... farmeritele ja teile.

Ontario on üks õnnelikke provintse. Siin leidub meil mitmekesist maastikku, mis võimaldab nautida igakülgset vabaõhu tegevust. Maad leidub kõigile kuid vaatamata sellele eelistavad mõned inimesed minna loata eramaadele.

Farmerite ja teiste eramaade omanike õiguste kaitseks on tehtud tähtsaid uusi täiendusi loata võõrale maa-alale mineku seaduses.

Nüüd on võimalik loata võõrale maa-alale minejaid karistada kuni 1000 dollarilise rahatrahviga ja nõuda neilt tasu nende poolt tekitatud kahjude eest. Isegi sel juhul kui puuduvad võõrale maa-alale minekut keelavad hoiatussildid, ON KEELATUD minna aedadesse, viljapuuaedadesse, kultiveeritud põldudele, aiaga piiratud väljadele ja karjamaadele.

Keelatud on minna ka teist liiki maale, kus punased märgid on asetatud väravatele, puudele või aedadele. Kollased märgid tähendavad, et nendel maadel võib arendada ainult teatud liiki tegevust. Teie ülesandeks on selgusele jõuda, millised tegevused on lubatud.

Kui te naudite tegevust vabas õhus, siis arvestage nende uute seadustega. Teie koostöö garanteerib, et Ontario saab võimaldada rikkalikku vabaõhu veetmist maal meile kõigile.

Täieliku informatsiooni saamiseks hankige endale vastav broshüür, mida on võimalik saada tasuta. Broshüürid on saadaval paljudes toiduainete suurärides ja alkohoolsete jookide kauplustes või kirjutage:
Communications Branch
Ministry of the Attorney General
18 King Street East, Toronto
M5C 1C5

Ministry of the Attorney General
R. Roy McMurtry
Minister
William Davis, Premier
Ontario

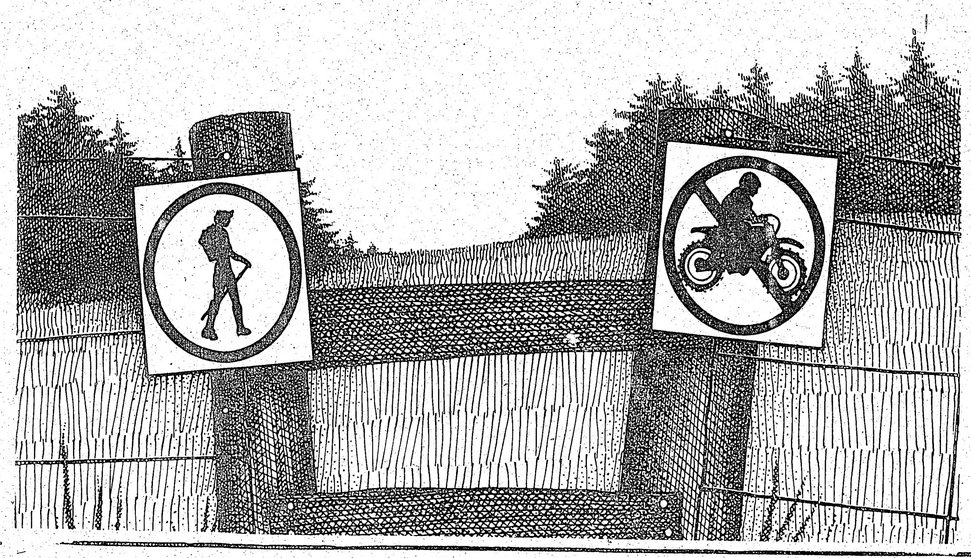

Saun on ohtlik

TORONTO — Hoiatussildid pikemaajalise sauna ja keerleva veega vanni kasutamise vastu on saadetud North York'i linnavalitsuse tervishoiuosakonna poolt kõigile tervishoiu klubidele. Linnas on umbes 300 avalikku asutust mida tervishoiuinspektor külastab ja hoiatussildid üle annab. Igale klubile antakse kaks hoiatussilti mille vastuvõtmisest asutuse ametnik oma allkirjaga kinnitab.

Otsus hoiatussiltide väljaandmiseks tehti tervishoiuosakonna poolt pärast raporti, et üks isik, kes käis saunas, suri selle järel. Tervishoiuosakonna liige Marilyn Meshberg kirjeldas saunas käimist „hirmuäratavaks kogemuseks" kui see pikaajaliseks muutub.

Siltidel on lugeda, et „Kauaaegne sauna või keerleva veega vanni kasutamine võib kahjustada sinu tervist. Medical Officer of Health". Samal ajal tervishoiuosakond levitab kõigile tervishoiu klubidele informatsioonilehte, hoiatades mitmesugust liiki meelelahutusliku ja terapeutilise kuumavee või auru kasutamise kohta ja ütleb, et see võib olla ohtlik kui ei olda ettevaatlik.

Sauna ja auruvanni võivad kasutada ainult terved inimesed ja ka siis parajalt ning ettevaatlikult. Suure higistamisega võib soola kaotus põhjustada kuumuskrampe. Tervishoiuvalitsus soovitas enne sauna minekut lasta end arsti poolt kontrollida. Samuti ärgu keegi üksi sauna mingu võimaliku õnnetusjuhtumiga arvestades.

Tervishoiuosakonna poolt soovitatakse, et inimesed loeksid hoiatust ja sellekohast kirjandust, et tutvuda võimalike ohtudega.

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 602
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

OPTICAL STUDIO Ltd.
R. SCHMID, saksa optik
Suur valik euroopa prilliraame:
Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
TELEFON 535-6252

VABA EESTLASE TALITUSES müügil
stereo heliplaat

INGEMAR KORJUS bass-bariton

CHARLES KIPPER — klaverisaade

Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldapäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkan laulemaie, Ära viies ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zeigeri seades — Kanneldajast vend.

Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

ILMUS:
FRED LIMBERG
ISAMAA EEST
Eesti Vabariigi sõjajõudude organisatsioon ja juhtkond.

Lugeja leiab sellest raamatust 1028 nime, keda lugedes tekkib küsimus: kuhu nad on jäänud? Kuigi mõni neist on oma maise teekonna lõpetanud läänes, on enamus hävinenud koos Eesti riikliku iseseisvusega. Selles raamatus on tuhat meie sõjameestest leidnud sel viisil tagasihoidlikku meenutust.

Hind $18.00 pluss saatekulu 70 centi

MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

Kabarneeme, Neeme, Koipse ja Rammu kodukohaseltsi sügiskokkutulek toimus septembri teisel nädalal Koitjärvel. Kavas oli avasõna Evald Lillestelt, Johannes Mäepea laulis, Eralt Art köneles, lisaks oli sõnalisi ja muusikalisi ettekandeid ning lõppsõna Edvard Aasalt.

Kuna ESTO-80 kunstinäitused toimusid peaaegu sama nädala jooksul, siis otsustas Eesti Kultuuri Koondise kunstitoimkond koondada välismaiste kunstnike tööd veelkord näituseks enne kui need tagastatakse. Näitus avati 10. sept. ja oli avatud kuni 26. septembrini.

Eesti Teaduslik Selts Rootsis alustas sügispoolaastat septembri keskel korporatsioon Sakala ruumides ettekandekoosolekuga. Fil. lic. Ago Vallas köneles teemal „Rootsi rahvaloendus". 20. oktoobril on ettenähtud järgmine loeng, kus Hilma Nerep-Mossin peab ettekande „Tänapäeva eesti muusikast".

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 2. oktoobril 1980 — Thursday, October 2, 1980

KIREV MAAILM

PEKING — Lihtne elu, aktiivne töötamine, liikumine ja optimistlik meelelaad on 142-aastase hiinlase Wu Yungingi arvates tähtsad alused tema kõrgele elueale. Wu elab Qinghuabia külas Shanxi provintsis Põhja-Hiinas. Ta sündis 111 aastat enne Hiina revolutsiooni 1938. Wu on praegugi hea tervise juures ja sõidab päeviti jalgrattaga. Asja ajalehele antud jutuajamises märgib ta, et ta pole kunagi olnud tõsiselt haige ega joo kunagi vett. Oma janu on ta kustutanud keedistega. Artiklis pole öeldud tema suheteist naistega, aga teatakse, et oma nooruses on ta olnud munk.

NEW YORK — Kuritegevus New Yorgi koolides olevat tagasi läinud, teatatakse linnavalitsuse haridusosakonnast. 1979. a. oli koolides 3395 kuritegevusjuhtumit. 1978. a. aga 3550. Selle minimaalse tagasimineku kõrval aga teisest küljest keskkoolides oli kuritegevuse tõus 3% ning röövimisi kõikides koolides kokku oli 19% rohkem. Peamisteks kuritegevusepesadeks on koolid Lõuna-Bronxis, ühes osas Brooklynis ja Harlemis, s.o. värviliste piirkondades.

LAS VEGAS — Tuntud ameerika meeleolulauljat Cher'i karistati Muusikute Ametiühingu nõudel, kuna ta laulis liiga valjusti Caesars Palace kasiinos. Kaebuse tervishoiuvalitsusele esitas ametiühing nõudel, et muusikud kannatavat liigselt tugevate helide all ja võivat värsti kurdiks jääda. Karistuse suuruseks oli $180.

$20.010 ajalooraamatule

VANCOUVER — Vancouveri eestlaskond on tõhusalt toetanud prof. A. Võõbuse ajalooraamatu väljaandmist, nagu selgus prof. A. Võõbuse fondi aruandest. Toetusi on käesoleval aastal ingliskeelse ajalooraamatu väljaandmiseks laekunud 20.010. Fondi aruande esitas fondi laekur Irene Olljum. Kogusummas on Vancouveri eestlased selle tähtsa teose väljaandmiseks seni kogunud toetuste ja tellimiste näol 32.596 dollarit.

Ilmub Bernard Kangro „Arbujad"

Eesti Kirjanike Kooperatiiv avaldab Bernard Kangro 70-nda sünnipäeva tähistamiseks teose „Arbujad", ülevaate 30-ndate aastate eesti noorest luurikast. „Märkmeid, mälestusi ja mõtisklusi", on autor, kes ise kuulus sellesse luuletajate rühma, keda hiljem antoloogia „Arbujad" järgi hakati arbujateks kutsuma, oma teose alapealkirjaks pannud. Sellesse gruppi kuulusid seitse noort luuletajat, vanus järjekorras: Heiti Talvik, Paul Viiding, Betti Alver, Uku Masing, Bernard Kangro, August Sang, Kersti Merilaas. Nende sündimisajad langevad aastatele 1904—1914. Kangro raamat sisaldab esseede kujul lühiülevaateid, huvitavaid mälestuspilte ja lähiportreesid oma kaaspõlvlastest.

Raamat tuleb mahukas (üle 200 lk), suures formaadis (23x16 sm) ja sisaldab rikkalikult pilte 30-ndatest aastatest (ca 150). Kuna kirjastus avaldab raamatu Kangro 70-nda sünnipäeva (18. sept.) tähistamiseks, siis avaldatakse raamatus ettetellijate-õnnitlejate nimekiri, mis seega jääb püsima ja näitama meie kirjandushuvilise koguduse isikulist koosseisu ja ulatust. Autor on peale selle lubanud ettetellitud eksemplarid signeerida, mis teeb raamatu kultuurilooliseks haruldu seks.

Tellimisi saab saata otse kirjastuse aadressil: Eesti Kirjanike Koperatiiv, Box 3001, 220 03 Lund, Sweden. Raamatu hind on: Kanadas: $22.— (+ raha tshekiga saates $2. —tsheki pangast väljaostmiseks). Saata võib ka rahapaberites kirjas (karboonpaberi vahel), lennupostiga.

Sõjamarssal kes ei tahtnud sõda

Põhjalik uurimistöö Soome marssal Mannerheimist

Rootsi Mannerheimi-spetsialist prof. Stig Jägerskiöldi laiaulatusliku Mannerheimi uurimuse uus osa ilmus möödunud sügisel nii Rootsis kui ka Soomes rootsikeelsena. Uue osa nimeks on antud „Soome marssal" ja see puudutab Soome Jätkusõja aega. Teose I osa ilmus juba 1964. aastal. Rootsi ajalehe „Dagens Nyheter" eritoimetaja K. A. Adrup tegi prof. S. Jägerskiöldiga sel puhul intervjuu, mis selgitab Mannerheimi osa neil Soomele raskeil päevadel.

Prof. Jägerskiöld ütleb, et ta on kusagilt lugenud, et Inglismaa kõrgemas sõjakoolis Sandhurstis näidati sõja ajal ja selle järel filmi Adolf Hitleri külaskäigust Soome marssal Mannerheimi 75. sünnipäeva puhul 1942.

Nii sooviti näitada Tema Majesteedi armee tulevasile ohvitseridele, kuivõrd sirgeseljaliseks ja oma stiili säilitavaks võib jääda mees ka ebameeldivas alluvus-olukorras. Sõjaülema enesest jäetud mulje ei olene sellest, kui mitu diviisi tal on selja taga.

Võib hästi ette kujutada, kuidas endine tsaari kaardiväeohvitser „varastas show" endiselt 16. Baieri reservrügemendi kapralilt.

See tuntud lugu Sandhurstist ei ole sisse võetud S. Jagerskiöldi kaheksaköitelisesse teosesse, aga muidu on siin Mannerheimist kõike võimalikku avaldatud. Vaatluse all on siiski teose seitsmes köide „Soome marssal", kaheksas on veel tulemas. Nii saab Mannerheimist põhjalikuimalt valgustatud sõjaväeline isik Põhjala uuemas ajaloos. Ja Mannerheim on seda teeninud, temale ei ole olnud võrdset Põhjalas.

Nii vaadeldav ja selle kirjutaja on olnud teineteisele lähedal. Nad olid lastelastelapsed, kuigi erigeneratsioonidest.

„Nägin Gustaf Mannerheimi esimest korda kui ise olin väike poiss. See oli aastal 1925, mil ta oli juba sangar, Soome vabastaja."

Legend

Kahe mehe teed viivad kokku palju hiljemgi. Eriti Soome Talvesõja ajal, mis S. Jägerskiöld oli Rootsi Helsingi saatkonnas pressiatashee. Ja Mannerheim andis oma sugulasele väärtuslikku abi vähemal ühel korral, sest tal oli kuulsust ja suhteid.

„1930-ndail aastail valmistusin ajaloos oma väitekirja", räägib S. Jägerskiöld, „Karl XII-st ja tema Poola suhteist. Mul tuli pääseda Poola arhiivide juurde, mis oli sõja ajal osalt asetatud ühte mõisa. Palusin siis Mannerheimilt abi ja ta kirjutaski soovituskirja. See oli kui seesam-avaja: poola mõisnikud, Lubomirskad, Poniatowskid ja nii edasi, olid peagu kõik Mannerheimi endised relvavennad Peterburist sõjaeelseist aegadest."

Professori jutust võib otsustada, et see ringkäik oli jõudunõudev: poola külalislahkus võis olla peagu sama ülevoolav kui soomlastelgi.

„Aga doktoriväitekiri sellest siiski tuli ja dotsendist sai professor, kelle küntud teaduslik põld on ulatuslik.

Ta asetab meeleldi teksti jutustusi, nii dialoogides kui ka kirjutades. Raamat on sellisena loetav Mannerheimi-legend, kuna Soomes elab palju iseloomustavat neis väikseis müütides ja rahva keskel keerlevais juttudes marssali kombeist, tegudest ja ta osavõtmistest rivimeeste hädade ja murede puhul.

Rahuliit Rootsiga

Sõjajuhatajate grupis on Mannerheim mõnel määral teistest erinev isik: ta ei ole olnud eriti võitlushimuline. Ei enne Talvesõda ega ka Jätkusõja eel ei soovinud ta relvade täristamist.

Sõdur Mannerheim katsus hoopis vastupidi tõkestada sõjasoovlikke tsiviilisikuid ja poliitikuid ja suunata neid rahumeelsele tegevusele.

Sõdade vahelisel ajal toetas Mannerheim innukalt kava Soome ja Rootsi vaheliseks liiduks. Hämmastununa võib lugeda Jägerskiödi kirjeldusest, kuidas mõjutusvõimelised isikud Stokholmis ja Helsingis töötasid vaherahu ajal Rootsi—Soome riikliku liidu loomiseks. See ei ole sugugi uus idee, teeb prof. Jägerskiöld märkuse, aga seda ei meenutata enam tänapäeval.

Arhiivis on juba valmis kujundatud skits Rootsi—Soome riikide liidu põhikavandiks, mille koostas Rootsi kauaaegne välisminister Östen Undén, seletab Jägerskiöld.

Vana kuningas Gustav V oli sellega nõustunud arvamisel, et temast saab ka Soome kuningas. Õigesti ta ei olnud seda soovinud, aga „kuna minu poeg ja pojapoeg on nii innukad selle plaani pooldajad, siis olen nõustunud", oli kuningas Gustav V teatanud. Poeg oli siis tulevane Gustav VI Adolf ja pojapoeg praeguse Rootsi kuninga Karl Gustavi isa, selleaegne kroonprints.

Unelmad purunesid siiski kiiresti. „Võimatu!" ütles Hitler Berliinis, kui tema arvamust küsiti.

Ta plaanitses just rünnata N. Liitu ja soovis Soomet kaasaitajaks põhjapoolsele rindele.

Moskvas ütles alatiselt kahtlustav Stalin sama selgesti „ei" kõigile põhjamaade ühinemisaktsioonidele. Tema soovis, et Soome püsiks kaitsevõimetuna nagu see oli jäänud 1940. aasta märtsis saavutatud Moskva rahukokkuleppe järel.

Põhjala rahuliidu unelmad lõppesid sellega. Ja kui Hitler oli okupeerinud Norra, polnud soomlastel enam valikuvõimalust.

Soomest tuli igal juhul sõjaallermaa, olenemata sellest kummale poole valik langeks. Sellepärast võidi samahästi marssida Suur-Saksamaa kõrval. „Suur-soomlasi" oli muuhulgas riigis küllaldaselt ja need soovisid kätte maksta Talvesõja eest Hitleri kaaslastena.

Marssal ja Saksamaa

Marssal Mannerheim ei kuulunud nende meeste hulka, mida tahab Jägerskiöld rõhutada. Marssal lasi soomlastel edasi liikuda Kannasel kuni vana piirini Siestajoeni, aga mitte sammugi kaugemale.

„Peterburi vastu ei lähe me kunagi", ütles ta Mikkelis peastaabis vanas koolimajas täistopitud lindude hulgas.

Mannerheim pidas siin peastaapi, mõned liivakotid akende ees. Soomlased selle asemel vaatasid imestades üksteist, kui nad esimest korda külastasid Rastenburgi Ida-Preisimaal ja nägid metsas Hitleri komandopunkrit kuuekordse terasbetoni müüri sisemuses.

„Kas siin sees ei tundu liiga umbne?" küsis Soome marssal arusaamatu ilmega.

Mannerheimil oli päris omalaadne viis esitada oma repliike, seletas Jägerskiöld. Mitmeidki neist võidi käsitada kahel viisil. Tema tahtlikud keelevead olid ka kuuldaval peastaabis: need võisid sisaldada samahästi laitust kui suurt ülitust.

Marssal võis rääkida vägagi arusaadavalt. S. Jägerskiöld räägib vestlusest Mannerheimi sõjaaegsel käigul marssal Hermann Göringu jutule Romintenisse. Oli söödud lõuna ja Göring, uhkena kui kuldfasaan, soovis kinkida Mannerheimile kasti shampanjat.

Mannerheim tõrjus tagasi: kindralid ei tohi juua shampanjat kui sõdureid sureb eesrindel!

„Ah", ütles Göring, „võtke vaid paar kasti, minul on shampanjat nii palju, et võiksin kasvõi ujuda selles." — „Ehk siis tehke seda", ütles Soome marssal, kummardas ja lahkus. Shampanjasaatmisest ei tulnud kunagi asja.

Sakslased ei pääsenud kuhugi oma soovidega põhjapoolsete võitluskaaslaste juures. Mannerheim ei soovinud aidata Leningradi vallutamisel, kuid ta läks edasi Syväril, Laadoga ja Äänisjärve vahelisel kannasel, kuhu sakslased olid lubanud vastu liikuda selleks, et sulgeda rõngast Leningradi ümber; kuid nad ei tulnud kunagi.

Kui Hitler saatis kindral Alfred Jodli Soome, et panna soomlasi läbi murdma Karjalas Murmanski raudteelini, mille kaudu liitlaste abisaadetised edasi toimetati N. Liitu, hakkas marssal rääkima kavatsetud kohtumisest Syväril.

Mannerheim aimas algusest peale ja teadis pärast seda, kui sakslased olid talve tulles 1941. a. lõpuaastal seisatanud Moskva ees, et Suur-Saksamaal läheb halvasti.

Tema oli põhiliselt vene ohvitser ja teadis kui ääretult suur oli Venemaa ja kui saatanlik selle talv.

Marssal hakkaski juba varakult, kaua enne kui suured vastulöögid tulid, Soome päästmiseks tegutsema.

Marssal ja mehed

Kindlasti on liialdatud kirjeldused, et sõja ülisangareid juhtisid inimarmastus ja inimlikud tunded, aga Soome marssalist võib öelda, et ta kannatas ja leinas meeste kaotusi rindel. Ta katsus oma mehi säästa.

Kuulsaks on saanud juhtum, kui sõjaväe juhtkonda kuulunud jonnakas kindral Paavo Talvela märkis, et nüüd on mõõt täis ja distsipliini hoidmine Soome armees on kokku varisenud.

Mannerheim oli keeldunud allakirjutamast paarile rindejooksiku hukkamiskäsule

Ta juhtis „armsa kindral Talvela" tähelepanu sellele, et kartjaid oli ebapraktiline saata mahalaskmisele. Meestele tuleks rääkida mõistus pähe ja kui nad lubavad oma kombeid parandada, siis tuleks neid paigutada kuhugi majandusüksusse, kus neist oleks kasu.

Sellised jutud levisid kiiresti ja olid Mannerheimi-müütide aluseks. Sama mõjutas osalt ka marssal Mannerheimi 75-es sünnipäev, millega see artikkel algaski.

Valitsus tahtis pakkuda marssalile lõunasöögi ja sellest peeti ka kinni. Mannerheim oli tõrjuv, kuid nõustus sellega alles siis kui kogu armee sai ettenägemata annuse konjakit, eesliinil olijad kaasaarvatud.

Siis saabus Hitler kutsumata võõrana ja rikkus kogu sünnipäeva.

Ajajooksul läks ka kogu sõjakäik nurja nagu Mannerheim oli ennustanudki.

77-aastasena, väsinuna ja haiglasena alustas Mannerheim Soome presidendi kohustusi, tehes kõigepealt rahu N. Liiduga.

Soome säilitas oma iseseisvuse. Kui suures osas see oli Mannerheimi teene, seda kavatseb Jägerskiöld selgitada teose kaheksandas ja viimases raamatus.

Ta hoidis oma pea alati püsti ja käitus alati ennast valitsevana, ka siis kui Andrei Zhdanov saabus Stalini saadikuna N. Liidu valvekomisjoni eesotsas Soome. Prof. S. Jägerskiöld arvab, et sellest momendist võiks teha filmi, mida võiks näidata poliitilistes akadeemiates väikse Soome suure sõjamehe meelekindlusest.

Nalja

Küsimus: „Miks on Kirgiisi vabariigi käitistes ainult veerand tundi lõunavaheaega?"

Vastus: „Kui vaheaeg pikem oleks, tuleks hakata pärast lõunat kirgiise uuesti välja õpetama."

Trump

Okupeeritud Eestis ei juleta avalikult palju rääkida kommunistlikku süsteemiga kaasuvatest väärnähetest. Neid puudutavad ainult kõrgemad parteitegelased suurtel konverentsidel, kus süsteemi ei kritiseerita vaid aetakse kõik süü inimeste kaela. Ajalehtedes käsitatakse neid küsimusi õrnalt ja tagasihoidlikult, peamiselt vestetes, ning ka siingi on süüdi inimene ja mitte süsteem. Allpool anname ühe taolise veste mis kannab pealkirja „Trump", edasi okupeeritud Eestis ilmuva parteilehe „Rahva Hääle" veergudelt.

Kui teid huvitab meie, Jüri töökaaslaste arvamus, siis kõigi loogikareeglite järgi oleks Jüri pidanud olema ammu meilt minema löödud. Aga seda ei juhtunud, sest Jüri käis alati õigel ajal välja oma trumbi. Ja see mõjus kindla peale, mitte kunagi ei esinenud tõrkeid . . . Ainult ärge lootke, et ka teie võite sama trumpi kasutada. See käiks teile lihtsalt üle jõu. Esiteks, olen veendunud, teil ei jätku nii palju häbematust, nagu see meetod nõuab. Ning teiseks, ei saa salata, teatud risk on ikkagi asjal juures.

Jüri trump nägi välja nii . . .

Ütleme, et Jüri hilines tööle. Hilines mitte paar minutit, vaid paar tundi.

„Noh, kas jälle jooksis tramm rööbastelt maha? Või oli bussiliin remondis?" võttis teda sünge irooniaga vastu tsehhijuhataja. „Kirjuta kohe seletuskiri! Siis vaatame, mis me sinuga teeme."

„Eks ma või ju ka ära minna," ühmas Jüri ükskõikselt ja otsis taskust pastapliiatsi. Kogu tema olek ei jätnud mingit kahtlust, et ta hakkab küll kirjutama. kuid mitte seletuskirja, vaid lahkumisavaldust.

„No miks sa siis kohe nõnda," leebus tsehhijuhataja. „Tegelikult pole ju midagi hullu juhtunud — poisid tegid ka sinu töö ära. Omade vahel annab kõike klaarida!"

. . . Teine kord tegi Jüri praaki.

„Ennekuulamatu lohakus!" vandus tsehhijuhataja. „Süüdlane peab praagi ise kinni maksma!"

„Eks ma siis lähe minema," ühmas Jüri ja võttis taskust pastapliiatsi. Ta vaatas otsivalt ringi: kui nüüd leiaks veel puhta paberilehe, olekski asi ühel pool!

„No küll on solvuja," ehmus tsehhijuhataja, „kohe midagi ei või enam öelda! Pane nüüd oma pastapliiats ilusti tasku tagasi — küll poisid parandavad su praagi ära."

. . . Siis eraldati meile müügiks auto.

Me kirjutasime kõik kähku avaldused — kes siis autot ei taha! Jüri auto saamiseks avaldust ei kirjutanud, selle asemel viis kontorisse lahkumisavalduse.

„Mis sul puudu on, et meilt ära tahad minna?" küsiti talt.

Jüri seletas, et muust ta praegu puudust ei tundvat, ainult autot on vaja. Nüüd minevatki ta tööle niisugusesse kohta, kus saab kohe auto kätte.

„Pole parata," ohkas tsehhijuhataja, „auto tuleb eraldada Jürile. Kaadrit peab hoidma. Poisid saavad aru ja ootavad veel."

Muidugi saime me aru — mis meil muud üle jäi! Inimestest on meil ju tõesti puudus ning selge see, et neid, kes on, tuleb hoida.

. . . Mõni aeg tagasi saime uue tsehhijuhataja. Niipea kui uus ülemus oli ametisse asunud, teatas Jüri, et tal on mõned soovid. Lühidalt seisid need selles, et ta hakkaks tegema poole vähem tööd kui seni, saaks aga kaks korda rohkem palka. Kui nii pole võimalik, hoiatas Jüri, siis ta lahkub.

„Palun," ütles uus tsehhijuhataja .

Jüri ei mõistnud, mille kohta see sõna käib.

„Ma tahtsin öelda," selgitas teine viisakalt, „et kui olete otsustanud meilt ära minna, siis minu poolt ei maksa takistusi karta."

Ning lükkas tema ette paberi ja andis oma pastapliiatsi.

„Kirjutage julgesti avaldus, siin pole midagi häbeneda!"

Ah te küsite, et kus Jüri nüüd töötab? Ikka meil, kus mujal . . . Juba järgmisel päeval käis ta oma avaldust tagasi palumas. Kui ta selle kirjutas polevat ta olnud päris terve, väitis ta, ning sellepärast ei maksvat ka seda paberit päris tõsiselt võtta. Ja millegipärast töötab mees nüüd palju koralikumalt kui enne.

K. Raudnask

PICK YOUR OWN APPLES
at
PINE FARMS ORCHARD
KING

- HOURS: Weekends & Holidays 9 a.m. — Sundown
  Weekdays: — By Appointment
- Apples within the reach of everyone
- No ladders (full sized apples from pint sized trees)
- DELICIOUS AND SPY OCT. 4 to OCT. 26
- McINTOSH, CORTLAND, SPARTAN SEPT. 13 to SEPT. 28 (APPROX.)
  (Dates subjects to change)
- For more information call: KING 833-5459
  833-6698

Hwy 400 North to King—Nobleton cloverleaf. Turn east to first lights and turn north on Jane St. and proceed 2½ miles and then you see the apple Signs. Turn east at Jane and Green Lane as directed.

TEADAANNE

„Vaba Eestlase" kalendri koostamisel on igal aastal olnud suuri raskusi seltskondlikkude organisatsioonide, noorte organisatsioonide, koolide, kirikute jne. aadressidega, mis sageli muutuvad ja kalendrisse satuvad vale aadressid. Selle väärnähte kõrvaldamiseks paluvad kalendri koostajad kõigil nendel eesti institutsioonidel, kes soovivad oma aadresse „Vaba Eestlase" tähtraamatus avaldada, saata need „Vaba Eestlase" toimetusele aadressil: Vaba Eestlane, P. O. Box 70, Stn. „C", Toronto 3, M6J 3M7, Ont. Aadressid palutakse saata hiljemalt 15. novembriks. „Vaba Eestlane" ei vastuta iganenud aadresside osas.